Bibliotek 1800

Walter Scott

Enken i højlandet

Walter Scott

Enken i Højlandet

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Walter Scott: *Enken i højlandet* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Walter Scott: *Enken i højlandet* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Første kapitel

For femogtredive eller måske snarere fyrre år siden, fortalte mrs. Bethune Baliol, gjorde jeg for at opmuntre mig efter et stort familietab, jeg havde lidt to eller tre måneder tidligere, den såkaldte *højlandske udflugt*. Den var vel på en vis måde kommet på mode, men uagtet landevejene var ypperlige, var værtshusene dog så mådelige, at det ansås for et lille vovestykke at foretage den. Desuden var højlandene, uagtet de nu er lige så fredelige som enhver anden af kong Georges besiddelser, et navn, som endnu vakte skræk, da der var så mange tilbage af dem, der havde oplevet opstanden i året 1745, og ikke få fik en uklar fornemmelse af frygt, når de fra Stirlings tårne så nord efter ud mod den vældige bjergkæde, der hæver sig i vejret som en mørk mur for i sine fordybninger at skjule et folkefærd, hvis klædedragt, skikke og sprog var vidt forskellige fra dets lavlandske landsmænds. Jeg for mit vedkommende hører til en slægt, der ikke er videre tilgængelig for ængstelser, som kun hidrører fra fantasien, jeg havde adskillige højlandske slægtninge og kendte flere ansete familier dér, og skønt jeg ikke havde andet selskab end min kammerpige, miss Alice Lambskin, tiltrådte jeg uforfærdet min rejse.

Men så havde jeg rigtignok også en fører, der kunne måle sig med Storhjerte selv i "Pilgrimmens vandring", i en ikke ringere person end Donald MacLeish, den postillon, jeg havde lejet i Stirling, tillige med et par dygtige heste, der var ligeså sindige

som Donald selv, til at trække min vogn, min duenna og mig selv hvorhen jeg lystede.

Donald MacLeish hørte til en slægt af postilloner, som diligencer og dampbåde formodentligt havde bragt ud af mode. De fandtes især i Perth, Stirling eller Glasgow, hvor de og deres heste lejedes af rejsende til de lyst- eller forretningsrejser, de ville gøre i gælernes land. Denne art personer havde en vis lighed med dem, der udenlands kaldes "conducteurer", eller kunne sammenlignes med *masteren* ombord på en britisk orlogsmand, som på sin egen måde lægger den kurs an, kaptajnen befaler ham at holde. Havde man sagt sin postillon, hvor langt man ville hen, og hvilke genstande man ønskede at tage i øjesyn, fandt man ham helt vel i stand til at bestemme hvile- og forfriskningsstederne med vedbørligt hensyn til, at de blev valgt efter ens bekvemmelighed og de tiltrækkende punkter, man måtte ønske at besøge.

En sådan persons egenskaber stod nødvendigvis langt over den første, den bedste, der tre gange om dagen tilbagelægger de samme ti mile i galop. Foruden at Donald MacLeish var såre flink til at råde bod på alle sædvanlige uheld med heste og vogn og hjælpe på de førstnævnte med ærte- og havrebrød, hvor der var knapt med foder, var han også et menneske med åndelige hjælpemidler. Han havde erhvervet sig et ganske godt kendskab til sagnene i den egn, hvor han færdedes, og gjorde én, når han opmuntredes dertil (for Donald var en mand af den sømmeligste tilbageholdenhed) beredvilligt opmærksom på de steder, hvor de vigtigste klanslag havde stået, og fortalte de mest bemærkelsesværdige tildragelser, ved hvilke vejen og de genstande, man mødte på den, var blevet bekendte. Der var

noget ejendommeligt i den måde, hvorpå han tænkte og udtrykte sig, idet hans forkærlighed for sagnfortællinger dannede en underlig modsætning til den til hans håndtering hørende kløgtige snildhed og gjorde en samtale med ham ret underholdende. Hertil kom, at Donald kendte alle sine særlige pligter i den egn, han så hyppigt kom igennem. Han kunne sige på dag og time, hvornår der skulle slagtes lam i Tyndrum eller Glenuilt, så at den fremmede havde nogen udsigt til at blive bespist som et kristent menneske, og vidste på en mil, hvilken landsby der var den sidste, hvor det var muligt at få hvedebrød, til vejledning for dem, der ikke var fortrolige med fladbrødets land. Han kendte hver mil af vejen og kunne sige på en tomme, hvilken side af en højlandsk bro der var fremkommelig og hvilken der var farlig. Donald MacLeish var, kort sagt, ikke alene vor tro ledsager og påpasselige tjener, men tillige vor beskedne og forekommende ven, og skønt jeg har kendt Italiens halvt klassiske cicerone, Frankrigs snaksomme *valet-de-place*, ja endog Spaniens muldyrdriver, der gør sig til af at være majsspiser, og hvis ære ikke uden fare kan drages i tvivl, tror jeg dog ikke, at jeg nogetsteds har haft så forstandig og opvakt en fører.

Vore bevægelser stod naturligvis under Donalds ledelse, og det hændte sig hyppigt, at vi foretrak at gøre holdt for at lade hans heste hvile sig, endog hvor der ikke var noget sædvanligt bedested, og nyde vore forfriskninger under en klippe, hvorfra et vandfald styrtede ned, eller ved randen af en i grønsvær og blomster indfattet kilde. Donald havde øje for sådanne steder, og skønt han sikkert aldrig havde læst *Gil Blas* eller *Don Quixote*, valgte han dog sådanne rastesteder, som Le Sage eller

Cervantes ville have beskrevet. Da han havde set, at jeg fandt fornøjelse i at tale med egnens folk, magede han det ofte således, at vi kom til at gøre holdt i nærheden af en hytte, som beboedes af en eller anden gammel gæler, hvis slagsværd havde blinket ved Falkirk eller Preston, og som nu syntes at være et brøstfældigt, men tro minde om svundne tider. Eller også skaffede han os, hvad en kop te angik, gæstfrihed hos en eller anden hæderlig, forstandig sognepræst, eller hos en landsbyfamilie af den bedre klasse, der i sine ejendommelige skikkes ukunstlede naturlighed og redebonne, gæstfrie imødekommenhed blandede en slags høflighed, som passede sig for et folk, blandt hvilket de lavest stående er vant til at anse sig, som det hedder i den spanske talemåde, "for lige så gode adelsmænd som kongen, kun ikke fuldt så rige".

Af alle sådanne personer var Donald MacLeish godt kendt, og hans anbefaling toges for lige så god, som om vi havde haft breve med fra nogle af de ypperste høvdinger i landet. Undertiden hændte det sig, at den højlandske gæstfrihed, der beværtede os med alle arter af bjergkost, tilberedelser af mælk og æg, forskellige slags fladbrød såvel som kraftigere retter i forhold til værternes evne til at traktere de rejsende, udgød sig alt for overflødigt over Donald MacLeish i skikkelse af *bjergdug*. Stakkels Donald, ved sådanne lejligheder var han, ligesom Gideons fåreskind, fugtig af det ædle element, der naturligvis ikke faldt på os. Men det var hans eneste fejl, og når han opfordredes til at tømme et afskedsbæger på Min Nådes sundhed, ville det være blevet taget ham ilde op, hvis han havde afslået skålen, og heller ikke var han på nogen måde tilbøjelig til at vise sig uhøflig. Det var, som sagt, hans eneste fejl, og heller

ikke havde vi videre føje til at beklage os over den, da den, om den også gjorde han lidt snaksommere, kun forøgede hans sædvanlige stive høflighed, og han kørte kun langsommere og snakkede vidtløftigere i en vigtigere tone, end når han ikke havde smagt *usquebaugh*. Det var kun, som vi bemærkede, ved sådanne lejligheder, at Donald talte om slægten MacLeish's vigtighed, og vi var ikke berettigede til at være alt for strenge i vor dom om en svaghed, hvis følger holdtes indenfor sådanne uskyldige grænser.

Vi blev så vant til Donalds måde at lede os på, at vi med en vis spænding lagde mærke til den snildhed, hvormed han plejede at berede os en eller anden lille overraskelse ved at skjule det sted for os, hvor han ville have os til at standse, når det var af en ualmindelig og tiltrækkende beskaffenhed. Dette var i den grad hans vane, at når han gjorde undskyldninger, fordi han var nødt til at holde på et ensomt sted, mens hestene åd den havre, han til den ende havde taget med, anstrengte vi vor fantasi for at gætte, hvad det var for en romantisk plet, han hemmeligt havde valgt til vor middagsrastested.

Vi havde tilbragt den største del af formiddagen i den dejlige landsby Dalmally og været ude på søen under vejledning af den fortræffelige gejstlige, som den gang var sognepræst i Glenorquhy, og hørt hundrede sagn om Lochawes strenge høvdinger, Duncan med den flettede hue og de andre herrer til Killburns nu hensmuldrende tårne. Det var derfor blevet noget sildigere end sædvanligt, da vi fortsatte vor rejse efter et par vink fra Donald om vejens længde til næste station, eftersom der intet godt rastested fandtes mellem Dalmally og Oban.

Efter at have taget afsked med vor ærværdige og venlige cicerone, kørte vi videre, drejende omkring det forfærdelige bjerg Cruachan Ben, der i hele sin majestæt af klippestykker og ødemarker skråner brat ned mod søen og kun lader en eneste snævring åben, i hvilken MacDougal af Lorns krigerske klan, trods sin overlegne styrke, næsten blev tilintetgjort af den kloge Robert Bruce. Denne konge, sin tids Wellington, havde ved en ilmarch udført den uventede bevægelse at skyde en afdeling frem omkring den anden side af bjerget og således bragt den i ryggen og siden på mændene fra Lorn, som han samtidig angreb forfra. Den store mængde gravhøje, man endnu kan se, når man kommer ned gennem snævringen på den vestlige side af bjerget, viser, hvilken hævn Bruce tog over sine hårdnakkede og personlige fjender. Jeg er, som De ved, en søster til krigere, og det har siden stået levende for mig, at den af Donald foreskrevne bevægelse må have lignet en af Wellingtons eller Bonapartes. Robert Bruce var en stor mand, hvad endog en Baliol må indrømme, skønt det nu begynder at erkendes, at hans adkomst til kronen næppe nok var så god som den ulykkelige slægts, han overvandt. Men lad nu det fare. Mandefaldet havde været så meget des større, som den dybe og rivende flod strømmede ud fra søen lige i ryggen på de flygtende og omgav foden af det forfærdelige bjerg, så at de ulykkelige flygtninges tilbagetog blev afskåret på alle kanter af egnens ufremkommelige beskaffenhed, som havde syntes at love dem forsvar og beskyttelse, grublende, som den irske dame i visen, "over ting, som længst er svundne", følte vi ingen utålmodighed over den langsomme og næsten krybende skridtgang, hvormed vor kusk førte os hen ad general Wakes

hærvej, der sjældent eller aldrig nedlader sig til at dreje af for den bratteste skrænt, men går lige op og ned ad bakke med de gamle romerske ingeniørers ligegyldighed for høje og dale, skråninger og flader. Ikke desmindre fortjente disse store og varige anlæg – for det er hærvejene i højlandene – at lovprises af den digter, som hvad enten han kom fra broderriget og talte sit eget mål, eller han antog, at de, som han tiltalte, havde en vis national adkomst til spådomsevne, skrev det bekendte vers, hvori det hedder, "at den, der havde set disse veje, *førend* de blev anlagt, ville række hænderne i vejret og velsigne general Wake". Intet kan i sandhed være vidunderligere end at se disse ødemarker på alle kanter gennemskåret af brede veje, der er så gode, som de kunne være, og overgå alt, hvad landet i mange århundreder kunne have behøvet til handelssamkvemmets fredelige øjemeds fremme. Således bliver krigens spor af og til heldigt lempede efter fredens formål. Bonapartes sejre er blevet uden varigt udbytte, men hans vej over Simplon vil længe tjene til en forbindelse mellem fredelige lande, som vil anvende dette kæmpeværk, der anlagdes i krigsførelsens ærgerrige øjemed, til lettelse for handel og fredeligt samkvem. Mens vi således sneglede af sted, drejede vi lidt efter lidt omkring Ben Cruachans udløber og lod ved at køre langs med den skummende og rivende Awe, den majestætiske sø, hvorfra den voldsomme flod udspringer, bag os. De klipper og skrænter, som hævede sig lodret i vejret på den højre side af vor vej, fremviste endnu nogle levninger af de skove, hvormed de havde været bevoksede, men som i senere tider, efter hvad Donald MacLeish fortalte os, var blevet fældet for at forsyne jernstøberierne ved Bunawe med brændsel. Dette bragte os til

med nysgerrighed at fæstne vore øjne på en stor eg, som stod på venstre hånd ud mod floden til. Den syntes at være et træ af ualmindelig størrelse og malerisk skønhed og stod netop på et sted, hvor der lod til at være en åben plads mellem nogle vældige sten, som var rullet ned fra bjerget. For at forøge det romantiske ved denne plet strakte den åbne plads sig rundt omkring foden af en stolt klippe, fra hvis top en bjergelv styrtede sig ned med et fald af tres fod og derved opløste sig i skum og dug. Ved det nederste af faldet samlede elven, ligesom en overvunden feltherre, sine adsplittede stridskræfter og banede sig, som om den var blevet tæmmet ved sit nederlag, lydløst vej mellem lyngen, indtil den faldt ud i Awe.

Jeg blev stærkt grebet af træet og vandfaldet og ønskede, at jeg var dem nærmere, ikke fordi jeg tænkte på skitsebog og mappe, for i mine yngre dage kendte de unge piger ikke til blyanter, udtagen for at bruge dem til noget nyttigt, men alene for at kunne tage dem bedre i øjesyn. Donald åbnede straks vogndøren, men ytrede, at det var en anstrengende gang ned ad skrænten, og at jeg ville kunne se træet bedre ved at blive holdende på vejen hundrede skridt længere borte, hvor den kom tættere hen til stedet, for hvilket han imidlertid ikke syntes at have videre forkærlighed. "Han kendte," sagde han, "et langt større træ nærmere ved Bunawe, og der var der et fladt terræn, hvor vognen kunne blive holdende, hvilket den kun vanskeligt kunne på disse skråninger, men Min Nåde havde jo at befale."

Min Nåde foretrak at se på det smukke træ, jeg havde foran mig, frem for at køre forbi det i håb om et endnu smukkere, hvorfor vi gik ved siden af vognen, til vi kom til et sted, hvorfra vi, som Donald forsikrede, uden at anstrenge os, kunne komme

så tæt hen til træet, som vi ville, skønt han ikke ville råde os til at forlade landevejen.

Der lå noget alvorligt og hemmelighedsfuldt i Donalds solbrændte ansigt, da han gav os dette råd, og hans væsen var så forskelligt fra hans sædvanlige frimodighed, at min kvindelige nysgerrighed sattes i bevægelse. Vi vedblev imidlertid at gå, og jeg opdagede nu, at træet, der var kommet os af syne, fordi en mellemliggende bakke havde dækket det, virkelig var længere borte, end jeg først havde troet. "Jeg turde nu have svoret på," sagde jeg til min cicerone, "at dette træ og vandfaldet netop var det sted, hvor De havde haft i sinde at gøre holdt i dag."

"Det forbyde Gud," sagde Donald hastigt.

"Hvorfor det, Donald? Hvorfor vil De køre forbi så smukt et sted? "

"Det er alt for tæt ved Dalmally, mylady, til at fodre hestene, som så alt for snart ville få middagsmad ovenpå frokosten, de stakler, og desuden er stedet ikke sikkert."

"Nå, så er hemmeligheden kommet for en dag. For der er vel sagtens nisser, elverfolk, hekse eller nøkker med i spillet?"

"På ingen måde, mylady, De er på vildspor, kunne jeg sige, men vil Deres Nåde have tålmodighed og vente til vi er kommet hen til stedet og ud af dalen, skal jeg fortælle Dem det hele. Der er intet held ved at tale om sådanne ting på det sted, hvor de har tildraget sig".

Jeg blev nødt til at lægge bånd på min nysgerrighed, da jeg indså, at jeg, hvis jeg snoede samtalen i én retning, mens Donald snoede den i en anden, kun ville gøre hans indvendinger så meget des sejere, som om de havde været et hampereb. Omsider bragte den lovede krumning af vejen os i

ikke halvhundrede skridts afstand fra det træ, jeg længtes efter at beundre, og jeg så nu til min overraskelse, at der var en menneskelig bolig mellem de klippestykker, som omgav det. Det var en hytte af det mindste omfang og den usleste slags, jeg nogensinde havde set, selv i højlandene. Væggene, der var af græstørv, var ikke fire fod høje. Taget var ligeledes af græstørv og udbedret med rør og siv, Skorstenen var af ler ombundet med halmbånd, og væggene, taget og skorstenen var alle dækket med af forskellige vækster som husløg, byggræs og mos. Der var ikke mindste spor af den kålgård, der sædvanligvis lå ved selv de allerusleste hytter, og af levende genstande så vi kun et kid, der græssede på hyttens tag, og en ged, dets moder, som i nogen afstand søgte sin føde mellem egen og floden Awe.

"Hvilken mand," kunne jeg ikke bare mig for at sige, "kan have begået synd nok til at fortjene en så kummerlig bolig."

"Synd nok," sagde Donald MacLeish med et halvt undertrykt suk, "og, Gud skal vide det, også kummer nok, dog er det ingen mands, men en kvindes bolig."

"En kvindes," gentog jeg, "og på et så ensomt sted. Hvad er det for en kvinde?"

"Kom denne vej, Mylady, så kan De selv dømme," svarede Donald. Og ved at nærme os nogle få skridt og gøre en skarp drejning til venstre fik vi øje på den ene side af den store, bredbrystede eg i den modsatte retning af den, hvorfra vi hidtil havde set den.

"Har hun beholdt sin gamle vane, vil hun være her på denne tid af dagen," sagde Donald, men tav derpå bomstille og pegede med fingeren, som om han var bange for at blive hørt. Jeg så og opdagede, ikke uden en vis fornemmelse af rædsel, en kvindelig

skikkelse sidde ved egens stamme med sænket hoved og foldede hænder og iført en mørk kåbe, der var slået op over hovedet på hende, nøjagtigt som Juda er afbildet på de syriske mønter, siddende under sit palmetræ. Jeg smittedes af den frygt og ærbødighed, som min fører syntes at nære for dette ensomme væsen, og tænkte ikke på at gå nærmere for bedre at kunne se hende, førend jeg havde kastet Donald et spørgende blik, på hvilket han halvt hviskende svarede: "Hun har været en frygtelig ond kvinde, Mylady."

"Er hun vanvittig?" spurgte jeg, da jeg ikke rigtig havde kunnet høre, hvad han havde sagt. "Så er hun måske farlig?"

"Nej, hun er ikke vanvittig," svarede Donald. "For da ville hun måske være lykkeligere end hun er, men hvis hun tænker på, hvad hun har gjort og ladet ske, hellere end at opgive en hårsbredde af sin egen syndige vilje, kan det være rimeligt nok, at hun ikke er rigtig i hovedet. Men hun er hverken vanvittig eller ondskabsfuld, om end jeg tror, at De vil gøre bedst i, Mylady, ikke at gå nærmere hen til hende." Og derpå gjorde han mig med få, hastige ord bekendt med de tildragelser, som jeg nu skal meddele udførligere. Jeg hørte på fortællingen med en blanding af rædsel og deltagelse, som på en gang tilskyndede mig til at nærme mig den lidende og sige hende nogle trøstens eller snarere medlidenhedens ord, og tillige afskrækkede mig fra at gøre det.

Dette var også den følelse, hvormed hun betragtedes af højlænderne der på egnen, som bedømte Elspat MacTavish, eller Kvinden fra Træet, som de kaldte hende, ligesom grækerne bedømte dem, der forfulgtes af furierne og led de af store forbryderiske handlinger udspringende åndelige kvaler. De

betragtede sådanne ulykkelige væsener som Orestes og Ødipus, mindre som frivillige udøvere af deres forbrydelser end som de viljeløse redskaber, hvorved skæbnens skrækkelige beslutninger var blevet fuldbyrdede, og den rædsel, de indgød dem, var ikke ublandet med ærefrygt.

Fremdeles hørte jeg af Donald MacLeish, at der herskede en vis frygt for, at et eller andet uheld ville ramme dem, som var dristige nok til at komme et så ubeskrivelig ulykkeligt væsen alt for nær eller forstyrre det i dets rædsomme ensomhed, og at det antoges, at enhver, der nærmede sig hende, til en vis grad ville blive smittet af hendes jammer.

Det var derfor med en vis ulyst, at Donald så mig forsøge at få den ulykkelige bedre at se og selv fulgte med for at hjælpe mig ned ad en meget besværlig gangsti. Jeg tror, at hans godhed for mig overvandt visse ildevarslende følelser i hans bryst, som satte hans pligt ved denne lejlighed i forbindelse med mørke anelser om halte heste, tabte lundstikkere [Note 1)], væltede vogne og andre farlige muligheder i en postillons liv.

Jeg er ikke vis på, at mit mod alene ville have ført mig så tæt hen til Elspat, hvis han ikke var fulgt med. Hendes ansigt havde et udtryk af den håbløse og overvældende sorgs mørke åndsfraværelse, blandet med de modstridende følelser af anger og den stolthed, som søgte at skjule denne. Hun gættede måske, at det var en fra hendes ualmindelige historie hidrørende nysgerrighed, som havde bevæget mig til at trænge mig ind i hendes ensomhed, og kunne ikke finde sig i, at en skæbne som hendes havde tjent en rejsende til adspredelse. Og dog vidnede den mine, hvormed hun betragtede mig, mere om hån end om forlegenhed. Verdens og alle dens børns dom

kunne hverken forøge eller formindske byrden af hendes elendighed med så meget som et sandskorn, og med undtagelse af det halve smil, der syntes at tilkendegive foragt for et væsen, som af hendes svære hjemsøgelse havde ladet sig rive hen udenfor tingenes sædvanlige orden, syntes hun at være lige så ligegyldig for min stirren, som om hun havde været et lig eller en billedstøtte af marmor.

Elspat var over middelhøjde, og hendes nu gråsprængte hår var endnu yppigt og havde tidligere været kulsort. Det samme var hendes øjne, i hvilke der i modsætning til de barske og stive træk i hendes ansigt skinnede et vildt og uroligt lys, som tydede på et forvirret sind. Hendes hår var med en vis omhu for pyntelighed snoet om en sølvnål, og hendes mørke kåbe hang ret klædeligt om hende, skønt den var forfærdiget af det simpleste tøj.

Efter at have stirret så længe på dette offer for brøde og ulykke, at jeg undså mig ved at tie, begyndte jeg, skønt jeg ikke vidste, hvorledes jeg skulle henvende mig til hende, med at udtale min forundring over, at hun havde valgt et så øde og trøstesløst sted til sin bolig, men hun afbrød disse deltagende ytringer ved med barsk røst og uden mindste forandring i åsyn eller stilling at svare: "Datter af den fremmede, han har fortalt Dem min historie". Jeg forstummede straks og erkendte, hvor ringe enhver jordisk bekvemmelighed måtte forekomme den sjæl, der havde sådanne emner som hun at gruble over. Uden atter at forsøge på at bringe en samtale i gang, tog jeg et guldstykke op af min pung (for Donald havde sagt mig, at hun levede af almisser) i forventning om, at hun i det mindste ville udstrække sin hånd for at modtage det, men hun hverken

modtog eller afslog gaven, skønt den sandsynligvis var tyve gange så meget værd, som hvad der i almindelighed blev tilbudt hende, så at jeg var nødsaget til at lægge den i hendes skød, idet jeg uvilkårligt sagde: "Gud tilgive og trøste Dem". Aldrig skal jeg glemme det blik, hun opsendte mod himlen, eller den tone, hvori hun med min gamle ven, John Homes egne ord udbrød:

"Min herlige – min gæve!" Note 2)

Det var naturens sprog og udsprang fra den sit barn berøvede moders hjerte, ligesom det var udsprunget fra den begavede digters, da det havde været det rette udtryk for lady Randolphs tænkte sorg.

Andet kapitel

Elspat havde kendt bedre dage, skønt hendes alderdom var nedsunket i håbløs og utrøstelig sorg og nød. Hun havde i sin tid været smuk og lykkeligt gift med Hamish MacTavish, hvis styrke og drabelige gerninger havde skaffet ham navnet MacTavish Mhor. Hans liv havde været uroligt og farefuldt, da hans levemåde havde været som de gamle højlænderes, der anså det for en skam at savne, hvad man kunne få ved at tage det. De af indbyggerne i den nærmest liggende del af lavlandene, der havde villet beholde liv og ejendom i fred og ro, havde fundet sig i at betale ham et lille vederlag under navn af beskyttelsespenge og trøstet sig med det gamle ordsprog, at det var bedre at kæle for Djævelen end at slås med ham. Andre derimod, som havde anset ydelsen af et sådant vederlag for vanærende, var ofte blevet overrumplede af MacTavish Mhor og hans forbundsfæller og staldbrødre, der i almindelighed havde tildelt dem en passende tugtelse på person eller ejendom eller begge dele. Endnu huskedes det strejftog, på hvilket han havde bortført halvandet hundrede køer fra Monteith på ét togt, og hvorledes han havde sat lairden til Ballybught nøgen ud i en sump, fordi han havde truet med at sende bud efter en afdeling af den højlandske vagt til beskyttelse for sin ejendom.

Men hvorledes denne dumdristige fribytters triumfer end undertiden havde været, så havde han dog også hyppigt lidt nederlag, og hans bemærkelsesværdige undvigelser, hurtige tilbagetog og sindrige krigspuds, hvormed han havde redet sig

ud af truende farer, blev ikke mindre husket og beundrede end de bedrifter, ved hvilke han havde haft lykken med sig. I medgang og modgang, under enhver slags anstrengelser, møjsommeligheder og farer havde Elspat været hans trofaste ledsagerinde og glædet sig med ham i medgang; og når genvordighederne var trængt alt for stærkt ind på dem, skulle hendes åndsstyrke, snarrådighed og modige standhaftighed i farer og ulykker ofte have ansporet hendes ægtefælle til nye anstrengelser.

Deres sædelighedsbegreber havde haft det gamle højlandske præg. De havde været trofaste venner og grumme fjender. De lavlandske hjorder og afgrøder havde de betragtet som deres, når de havde set sig i stand til at bortføre og bemægtige sig disse, og aldrig havde de ved sådanne lejligheder følt sig besværede af de svageste betænkeligheder med hensyn til ejendomsretten. Hamish Mhor havde været af den samme mening som den gamle kretensiske kriger [Note 3)]:

Mit sværd, mit spyd og mit lodne skjold
Mig give her alt i eje.
Thi den, som frygter for lansens vold,
For mit lodne skjold sig må neje,
Sin jord og sin vingård han slippe må,
hvad krystere eje til mig monne gå.

Men den tids farlige, om end hyppigt heldige strejftog begyndte at blive mere og mere indskrænkede efter at prins Charles Edwards foretagende var strandet. MacTavish Mhor havde ikke siddet stille den gang og var blevet dømt som statsforræder og som røver og fribytter. Der lagdes besætning på mange steder, hvor en rødfrakke aldrig før var blevet set, og

den saksiske krigstromme lød blandt de mest skjulte fordybninger mellem de højlandske bjerge. MacTavish' skæbne blev med hver dag mere og mere uundgåelig, og det faldt ham så meget mere vanskeligt at træffe foranstaltninger til forsvar eller flugt, som Elspat midt i hans onde dage havde forøget hans familie med et spædbarn, der i høj grad hæmmede dem i deres bevægelsers så nødvendige hurtighed.

Omsider kom den afgørende dag, idet den berømte MacTavish overrumpledes af en afdeling af de røde soldater [Note 4)] i et pas i udkanten af Ben Cruachan. Hans hustru understøttede ham heltemodigt og ladede fra tid til anden hans bøsse, og da de var i besiddelse af en næsten uangribelig stilling, kunne han måske være undkommet, hvis hans skydeforråd havde holdt ud, men til sidst havde han brugt alle sine kugler, skønt ikke førend han havde bortskudt de fleste af sølvknapperne i sin trøje, og da soldaterne nu ikke længere holdtes tilbage af frygt for den aldrig fejlende skytte, der havde fældet tre og såret flere af dem, nærmede de sig hans forskansning og dræbte ham efter den mest fortvivlede modstand, da de ikke kunne fange ham levende.

Alt dette oplevede og overlevede Elspat, da hun i det barn, der havde sin eneste støtte i hende, havde en bevæggrund til kraft og anstrengelse. Hvorledes hun ernærede sig, er ikke let at sige. Hendes eneste synlige middel til udkomme bestod i en flok af tre eller fire geder, som hun lod græsse, hvor hun ville mellem bjergene, uden at nogen drog hende til ansvar for denne ufred. På grund af den almindelige nød, der herskede i landet, havde hendes gamle bekendte kun lidt at give bort, men det, de kunne afse af deres egne fornødenheder, anvendte de

redebont til lindring for andre, og af lavlændere forlangte hun snarere tribut end begærede almisse. Hun havde ikke glemt, at hun var MacTavish Mhors enke, og at det barn, der traskede af sted ved hendes knæ, en gang – det indbildte hun sig – kunne erhverve sig samme anseelse som dets fader og komme i besiddelse af den samme indflydelse, han i sin tid uindskrænket havde udøvet. Hun omgikkes så lidt med andre og forlod så sjældent og nødigt de vilde bjergdale, hvor hun plejede at opholde sig med sine geder, at hun var aldeles uvidende om den store forandring, der var foregået i landet, hvor borgerlig orden var trådt i stedet for krigersk, og loven og dens tilhængere havde fået overvægten over dem, der i den gæliske sang kaldtes *"sværdets stormende sønner"*. Vel mærkede hun nok, at hendes indflydelse var blevet formindsket og hendes kår mere indskrænkede, men hertil var, efter hendes opfattelse, MacTavish Mhors død en tilstrækkelig grund, og hun tvivlede ikke på, at hun atter ville opnå sin tidligere vigtighed, når Hamish Bran (eller Lyshårede James) blev i stand til at bruge sin faders våben. Når Elspat derfor blev groft afvist af en tølperagtig landmand, når hun bad om et eller andet, hun selv behøvede, eller om græsning til sin lille gedeflok, var det ikke sjældent, at hendes uklart udtalte, men ved deres tone skrækkelige trusler om hævn ved frygten for hendes forbandelser afpressede den understøttelse, der nægtedes hendes trang, og den skælvende husmoder, som gav MacTavish Mhors enke mel eller penge, ønskede i sit hjerte, at den bistre, gamle heks var blevet brændt den dag, da hendes mand havde fået, hvad han havde fortjent.

Således gik årene, og Hamish Bran voksede til og blev, vel ikke så høj og stærk som hans fader, men dog en kraftig, modig, lyshåret yngling med røde kinder, et par øjne som en ørns og lige så smidig, om end ikke så kraftfuld, som hans drabelige fader, ved hvis historie og bedrifter hans moder ofte dvælede for at stemme hans sind for en lignende eventyrlig løbebane. Men de unge ser de tilstedeværende forhold i denne foranderlige verden klarere end de gamle. Skønt Hamish havde sin moder inderligt kær og gerne ville gøre alt, hvad der stod i hans magt, for at understøtte hende, indså han dog, da han var kommet ud i verden, at fribytterhåndværket nu var ligeså farligt som beskæmmende, og at det, hvis han skulle efterligne sin faders bedrifter, måtte ske i en anden slags krig, der stemte bedre overens med tidens anskuelser.

Alt som sjælens og legemets evner udviklede sig, kom han mere og mere til erkendelse af sin stillings vanskelighed, sin moders fejlagtige begreber og hendes uvidenhed om forandringerne i det samfund, hvori hun færdedes så lidt. Ved sine besøg hos venner og naboer kom han til kundskab om de overordentlig ringe kår, hvori hans moder levede, og erfarede, at hun ikke besad stort andet, end hvad der ubetinget krævedes til livets fornødenheder, og at endog dette af og til fattedes hende. Undertiden kunne han ved sit held som fisker og jæger bidrage noget til hendes underhold, men han øjnede ingen sikker måde, hvorpå han kunne understøtte hende, undtagen ved at nedlade sig til at forrette daglejerarbejde, hvilket, om han end selv kunne have fundet sig deri, som han vel vidste, ville have været et dødeligt sår for hans moders stolthed.

Elspat så imidlertid med forundring, at skønt Hamish nu var blevet stor og skikket til at gå på togt, ikke viste mindste lyst til at træde op på skuepladsen for sin faders virksomhed. Der var noget af moderen i hendes hjerte, som afholdt hende fra med rene og klare ord at opfordre ham til at drage ud som fribytter, idet frygten for de farer, for hvilke denne håndtering måtte udsætte ham, randt hende i hu, og hver gang, hun ville tale til ham om det, forekom det hendes ophidsede fantasi, at hendes ægtefælles genfærd steg op imellem dem i sit blodige tartan og, idet han lagde fingeren på munden, syntes at forbyde hende at berøre dette emne. Men dog undrede hun sig over hans tilsyneladende mangel på mod, sukkede ved at se ham den ene dag efter den anden drive om i den langskødede, lavlandske kofte, som lovgivningen havde påtvunget gælerne i stedet for deres egen romantiske dragt [Note 5)], og tænkte på, hvor meget mere han ville have lignet hendes ægtefælle, hvis han havde været iført plaiden og de korte strømper, og hans blanke våben havde skinnet ved hans side.

Foruden disse anledninger til bekymring, havde Elspat andre, som hidrørte fra hendes sinds tiltagende heftighed. Hendes kærlighed til MacTavish Mhor havde været forenet med ærbødighed, ja undertiden også med frygt, da fribytteren ikke havde hørt til den slags ægtemænd, der bøjer sig for kvindeligt herredømme, men over hans søn havde hun først i hans barndom og senere i hans ungdom udøvet en bydende myndighed, som gav hendes moderlige kærlighed et anstrøg af skinsyge. Hun kunne ikke finde sig i, at Hamish, da han var blevet ældre, gjorde gentagne forsøg på at hævde sin selvstændighed, fjernede sig når og så længe han ville fra

hendes hytte og, skønt han viste hende al mulig ærbødighed og ømhed, syntes at mene, at han selv var herre over og ansvarlig for sine handlinger. Dette ville ikke haft videre at betyde, hvis hun kunne have skjult sine følelser i sit eget bryst, men hendes lidenskabers hidsighed og utålmodighed viste hyppigt hendes søn, at hun anså sig for tilsidesat og ilde behandlet. Når han var blevet en længere tid borte fra hendes hytte uden forud at have underrettet hende om sin hensigt, plejede hendes harme ved hans hjemkomst at være så urimelig, at den ganske naturligt bragte en ung mand, der var øm over sin selvstændighed og længtes efter at forbedre sine omstændigheder, på tanker om at forlade hende netop for at blive i stand til at sørge for den moder, hvis egenkærlige krav på hans sønlige opmærksomhed gik ud på at indespærre ham i en ørken, hvor de begge led nød i håbløs og hjælpeløs mangel.

En gang havde moderen, da sønnen var taget på en udflugt på egen hånd, hvorover hun havde følt sig stødt og fornærmet, været mere end almindeligt heftig og fremkaldt en uvilje hos Hamish, som formørkede hans pande og kind, og da hun fremturede i sin urimelige harme, tabte han til sidst tålmodigheden og var, idet han tog sin i skorstenskrogen stående bøsse og ved sig selv mumlede det svar, hans ærbødighed for hans moder afholdt ham fra at udtale højt, i begreb med at forlade hytten, hvor han netop var trådt ind.

"Vil du atter forlade mig, Hamish?" spurgte hans moder, men Hamish svarede kun ved at se på bøssen og pudse dens lås.

"Ja, puds kun låsen på din bøsse," sagde hans moder i en bitter tone. "Det glæder mig, at du har mod til at skyde den af, selv om det kun er på en råbuk."

Hamish fo'r sammen ved denne ufortjente bebrejdelse og sendte hende et forbitret blik til svar. Hun så, at hun havde fundet et middel til at volde ham smerte.

"Ja," sagde hun, "se så vredt, du vil, til en gammel kone og din moder. Det vil vare længe, inden du rynker bryn ad en skægget mands harmfulde åsyn."

"Ti stille, moder, eller tal om hvad du forstår dig på," svarede Hamish, særdeles forbitret, "og det er rok og ten."

"Tænkte jeg måske på rok og ten, da jeg bar dig bort på min ryg som et grædende barn gennem seks af de saksiske soldaters ild? Jeg siger dig, Hamish, jeg forstår mig hundrede gange bedre på sværd og bøsser, end du nogensinde vil lære at forstå dig på dem, og du vil aldrig se så meget til den stolte krig som du så, da du var indsvøbt i min plaid."

"Du har i det mindste sat dig for ikke at lade mig have fred hjemme, moder, men nu skal det have ende," sagde Hamish, idet han, atter i den hensigt at forlade hytten, rejste sig og gik hen til døren.

"Bliv, befaler jeg dig," sagde hans moder, "bliv – og hvis ikke, gid da den bøsse, du bærer, må blive din undergang, og den vej, du vil går, stien til din grav."

"Hvad får dig til at bruge sådanne ord, moder," sagde den unge mand, mens han vendte sig halvt om. "De er ikke gode, og der kan intet godt komme ud af dem. – Farvel, vi er for ophidsede til at tale med hinanden, farvel. Det vil vare længe, før du igen får mig at se." Dermed gik han, og i det første udbrud af sin heftighed udsendte moderen en strøm af forbandelser efter ham, men nedkaldte dem i det næste øjeblik over sit eget hoved, hvis blot hendes søn måtte undgå dem.

Denne og den næste dag tilbragte hun i en afmægtig og dog tøjlesløs lidenskabeligheds hele voldsomhed, snart bønfaldende Himlen og de hende gennem folkesagnene bekendte magter om at give hende hendes dyrebare søn, hendes hjertes kalv, tilbage, snart i sin utålmodige forbitrelse pønsende på, i hvilke bitre udtryk hun ved hans hjemkomst ville foreholde ham hans sønlige ulydighed, snart udtænkende sig de ømmeste ord for at knytte ham til den hytte, hun i sin kærligheds henrykkelse ikke ville have byttet bort med Taymouth Castles glimrende sale.

Der gik to dage, i hvilke hun, da hun ikke engang ænsede de tarvelige midler til naturens opretholdelse, hendes stilling tilbød hende. Et kraftigt, til alle slags savn og møjsommeligheder vante legeme kunne have holdt hende i live, skønt hendes sjælekvide forhindrede hende i at mærke noget til hendes personlige svaghed. Hendes bolig var på den tid den samme hytte, i hvis nærhed jeg havde truffet hende, men den gang holdt i mere beboelig stand af Hamish, der også for en stor del havde opført og udbedret den.

Den tredje dag, efter at hendes søn var forsvundet, og mens hun sad ved døren og på sin landbovis, når de har sorg eller smerte, rokkede frem og tilbage, indtraf den da usædvanlige omstændighed, at en rejsende viste sig på alfarvejen ovenfor hytten. Hun kastede kun et blik på ham, for han var til hest, hvorfor det ikke kunne være Hamish, og Elspat brød sig ikke tilstrækkeligt om noget andet væsen på jorden, til at hun endnu en gang skulle have vendt sine øjne imod ham. Den fremmede standsede imidlertid lige foran hendes hytte og trak, efter at være steget af hesten, den ned ad den stejle og ujævne sti, som førte hen til hendes dør.

"God dag, Elspat MacTavish!" Idet manden tiltalte hende på hendes modersmål, så hun på ham med samme utilfredse mine som den, der forstyrres i en drøm, men den rejsende tilføjede: "Jeg bringer Dem tidender fra Deres søn Hamish." Pludselig blev den fremmede fra den ligegyldigste genstand, der kunne være for Elspat, til et forfærdeligt sendebud, som udtrykkeligt var nedsteget fra Himlen for at forkynde hende liv eller død. Hun sprang op fra det sted, hvor hun sad, og udtalte med krampagtigt foldede, mod himlen oprakte hænder, på den fremmedes åsyn fæstede øjne og forover mod ham bøjet legeme, de spørgsmål, hendes stammende tunge kunne frembringe. " Deres søn sender Dem sin kærlige hilsen og dette," sagde sendebuddet og rakte hende en lille pung med fire eller fem kroner.

"Han er borte, han er borte," udbrød Elspat. "Han har solgt sig som tjener hos sakserne, og jeg får ham aldrig mere at se for mig, Miles MacPhadraick – for nu kender jeg Dem – er det prisen for sønnens blod, De har lagt i moderens hånd?"

"Gud forbyde det," svarede MacPhadraick, der var landmand og havde en betydelig ejendom i forpagtning af sin høvding, en herremand, der boede en snes mile derfra, "Gud forbyde, at jeg skulle sige usandhed for Dem eller for MacTavish Mhors søn. Jeg sværger ved min høvdings hånd, at Deres søn har det godt, og snart vil besøge Dem. Resten vil han selv sige Dem." Med disse ord skyndte MacPhadraick sig igen op ad stien, nåede landevejen, satte sig op på sin kleppert og red bort.

Tredje kapitel

Elspat MacTavish blev ved at stirre på pengene, som om deres præg kunne have sagt hende, hvorledes de var blevet skaffet til veje.

"Jeg kan ikke lide denne MacPhadraick," sagde hun ved sig selv. "Det er om hans slægt, barden har talt, når han siger: Frygt dem ikke, når deres ord er så lydelige som vinterstormen, men frygt dem, når de rammer dit øre som lyden af droslens sang. Og dog kan denne gåde kun løses på én måde. Min søn må have grebet til sværdet for som mand at vinde med magt, hvad vanbyrdinger ville forholde ham med ord, der skræmmer børn." Da denne tanke var opstået hos hende, forekom den hende så meget mere rimelig, som MacPhadraick, der, som hun godt vidste, var en forsigtig mand, for så vidt havde opmuntret hendes ægtefælles foretagender, som han undertiden havde købt kvæg af ham, skønt han måtte have vidst, hvorledes det var blevet erhvervet, men tillige havde sørget for, at handelen var blevet sluttet med stor fordel og fuldkommen sikkerhed for ham selv. Hvem ville snarere end MacPhadraick vise den unge fribytter den dal, hvorfra han med største udsigt til held kunne begynde på sit farlige håndværk, hvem snarere gøre hans bytte i penge. De følelser, en anden ville have fornummet ved tanken om, at en eneste søn havde styrtet sig ind på den samme bane, på hvilken hans fader var omkommet, kendtes knapt af de højlandske mødre på den tid. Hun tænkte på MacTavish Mhors død som den rette død for en kriger og ikke som en uhævnet

falden helt, og frygtede mindre for sin søns liv end for hans vanære. For hans skyld frygtede hun for underkastelse under fremmed åg for den sjælens dødssøvn, der forårsages af, hvad hun anså for trældom.

Den moralske grundsætning, som så naturligt og rigtigt rinder dem i hu, der er blevet opfostret under en regelmæssig styrelse af love, som beskytter de svages ejendom mod de stærkes overgreb, var en lukket bog og tilstoppet kilde for stakkels Elspat. Hun havde lært at betragte de såkaldte saksere som en stamme, med hvem gælerne ideligt lå i krig, og anså enhver af deres besiddelser, der var tilgængelig for de højlandske strejftog, som en genstand for berettigede angreb og plyndringer. Hendes anskuelser i denne henseende var blevet styrkede og befæstede, ikke alene ved attråen om hævn for hendes ægtefælles død, men også ved den forbitrelse, der – ikke ganske uden føje – næredes overalt i de skotske højlande på grund af sejrherrernes barbariske og voldsomme færd efter slaget ved Culloden, ligesom hun også som følge af gammelt fjendskab og fejder på liv og død anså andre højlandske klaner som genstande for retmæssig plyndring, hvor og når det lod sig gøre.

Den klogskab, som ville have overvejet, hvilke indskrænkede midler tidens forhold frembød til at modstå en kraftig regering, hvis mindre sikre og befæstede myndighed ikke havde kunnet gøre ende på den hærgen, som iværksættes af sådanne alle love trodsende fribyttere som MacTavish Mhor, var fremmed for en ensom kvinde, hvis forestillinger endnu drejede sig om hendes ungdoms tid. Hun indbildte sig, at hvis hendes søn kun optrådte som sin faders efterfølger i farer og eventyr, ville en

skare mænd, der var lige så kække som de, der havde fulgt hans faders banner, flokkes om ham for at opretholde det, når det atter udfoldedes. For hende var Hamish en ørn, som kun behøvede at svinge sig i vejret og atter indtage sin naturlige plads i det høje, uden at hun var i stand til at fatte, hvor mange flere øjne, der ville have iagttaget dens flugt, hvor mange flere kugler der ville være blevet rettet mod dens bryst. Elspat betragtede, kort sagt, den nuværende samfundstilstand med de samme følelser, hvormed hun betragtede den forbigangne tid. Hun havde været nødlidende, tilsidesat og undertrykt siden de dage, hendes ægtefælle ikke længere havde været frygtet og mægtig, og hun troede, at tiden til hendes opstigen ville vende tilbage, når hendes søn havde besluttet sig til at spille sin faders rolle. Lod hun sit øje skue længere ind i fremtiden, var det kun for at forestille sig, at hun ville have ligget længe kold i sin grav og hendes stammes klagesang være blevet sunget som det hørte sig til over hende, før hendes lyshårede Hamish efter hendes beregning skulle dø med hånden på sit blodige slagsværds kurvefæste. Hans faders hår var blevet gråt, før han var faldet med våben i hånd, og at hun havde set og overlevet dette syn, var en naturlig følge af den tids sæder og skikke. Og det var bedre således – var hendes stolte tanke – at hun havde set ham dø således, end om hun var blevet vidne til hans bortgang fra dette liv i en tilrøget hytte og på et leje af rådden halm som en udmattet hund eller en af sygdom styrtet okse. Men til hendes unge, hendes gæve Hamish's time var der endnu langt frem. Han måtte vinde, han måtte sejre, ligesom hans fader. Og når han faldt – for hun ventede intet ublodigt endeligt for ham –

ville Elspat for længst være blevet stedet til hvile og kunne hverken se hans dødskamp eller sørge over hans grav.

Mens sådanne vilde forestillinger arbejdede i hendes hjerne, hævede Elspats mod sig op til sin sædvanlige højde, eller snarere endnu højere. For at tale i Skriftens kraftige sprog, der i dette tungemål ikke er synderligt forskelligt fra hendes eget, stod hun op, vaskede sig og skiftede klæder og spiste brød og var vederkvæget.

Hun længtes inderligt efter sin søns tilbagekomst, men længtes nu ikke med tvivlens og frygtens bitre bekymring, idet hun sagde til sig selv, at der var meget at gøre, før han i tider som disse kunne svinge sig op til at blive en fremragende og anset fører. Men når hun igen skulle se ham, ventede hun næsten at se ham i spidsen for en forvoven skare med klingende sækkepiber, vajende bannere og stolte tartaner flagrende frit for vinden trods de love, der under streng straf havde forbudt brugen af den nationale dragt og alt andet, der hørte til højlandsk ridderlighed. Til alt dette ville hendes ivrige indbildningskraft kun indrømme nogle få dage. Fra det øjeblik, denne mening for alvor havde slået rod i hendes sjæl, gik al hendes higen og stræben ud på, at hun kunne modtage sin søn i spidsen for hans tilhængere på samme måde, hvorpå hun havde plejet at smykke sin hytte til hans faders tilbagekomst.

De kraftigere levnedsmidler havde hun ikke evne til at skaffe til veje, og anså det heller ikke for at være af vigtighed, da de heldige fribyttere jo ville bringe får og hornkvæg med, men det indre af hytten blev sat i stand til deres modtagelse, og der bryggedes eller brændtes en større mængde *usquebaugh*, end man skulle troet en enlig kvinde kunne have fået færdig.

Hendes hytte bragtes i en sådan orden, at den fik ligesom et festligt præg, og blev fejet og smykket med forskellige slags grene, ligesom en jødindes hus til den såkaldte løvsalsfest, og mælkeudbyttet af hendes lille hjord tillavedes i så mange forskellige skikkelser, som hendes dygtighed tillod det, for at hun kunne beværte sin søn og hans staldbrødre, som hun ventede at skulle modtage sammen med ham.

Men den vigtigste prydelse, som det kostede hende den største møje at tilvejebringe, var multebærret, en rødgul frugt, som kun findes på høje bakker, og der endda kun sparsomt. Hendes ægtefælle eller måske en af hans forfædre havde valgt det til sin slægts sindbillede, fordi det ved dets sparsomhed syntes at hentyde til deres klans lidenhed og ved de steder, hvor det fandtes, til deres fordringers ærgerrige højde.

Så længe disse tarvelige modtagelsesforberedelser varede, befandt Elspat sig i en tilstand af urolig lyksalighed, ja det eneste, der lå hende på sinde, bestod i, at hun måtte blive færdig med alt, hvad hun kunne udrette for at tage imod Hamish og de venner, der efter hendes formening måtte være stødt til hans skare, førend de kom, for at de ikke skulle finde hende uforberedt til deres modtagelse.

Men da alt, hvad der havde stået i hendes magt, var blevet gjort, havde hun intet andet at tage sig til end den ubetydelige omsorg for hendes geder, og når de var blevet passet, kunne hun kun efterse sine små tilberedelser, forny dem, der var af forbigående natur, erstatte visnede grene med andre og derpå sætte sig i døren til sin hytte og holde øje med vejen, der på den ene side steg op fra Awes bred og på den anden side snoede sig om bjergets tinder med sådanne lempelser efter skrænter og

flader, som krigsbygmesterens plan havde fundet passende. Når hun var således beskæftiget, dannede hendes indbildningskraft, idet den foregreb fremtiden ved hjælp af minder om fortiden, af morgenens tåge og aftenens skyer vilde skikkelser, som den gang kaldtes "mørke soldater", iført deres fødelands tartan, og som blev kaldt således for at adskille dem fra den britiske hærs højrøde rækker. Med denne beskæftigelse tilbragte hun mange timer morgen og aften.

Fjerde kapitel

Forgæves iagttog Elspats øjne den fjerne sti ved daggryets tidligste lys og aftenskumringens sidste glimt. Ingen opstigende støvsky vakte forventningen om nikkende fjerbuske og blinkende våben. Den ensomme vejfarende traskede stille af sted i sin brune, lavlandske kofte, og hans tartan var farvet sort eller mørkerødt for at adlyde eller omgå den lov som forbød, at man bar dets brogede farver. Gælerens sindsstemning, der var kuet og nedbrudt af de strenge, men måske nødvendige love, som bandlyste den dragt og de våben, han betragtede som sin byrdsret, viste sig i hans sænkede hoved og modfaldne ydre. Ikke hos sådanne forknytte vandringsmænd genkendte Elspat sin nu, som hun troede, for ethvert tegn på saksisk trældom frigjorte søns lette og frie skridt. Den ene aften efter den anden forlod hun, når mørket faldt på, sin ulukkede dør og kastede sig på sit urolige leje, ikke for at sove, men for at våge. De kække og frygtelige, sagde hun, færdes om natten. Deres skridt høres i mørket, når alt er stille, undtagen hvirvelvinden og vandfaldet. Den frygtsomme hind viser sig kun, når solen skinner på bjergets tinde, men den dristige ulv vandrer i høstmånens røde skin. Forgæves talte hun således. Hendes søns forventede råb kaldte hende ikke op fra det ydmyge leje, hvor hun lå og drømte om hans komme. Hamish kom ikke.

"Forhalet håb," siger den kongelige vismand, "gør hjertet sygt," og hvor stærkt Elspats legeme end var, begyndte hun dog at mærke, at det ikke kunne bære de anstrengelser, hendes

overspændte og umådeholdne sind udsatte hende for, indtil tidligt en morgen synet af en fremmed på den ensomme bjergvej genoplivede forhåbninger, der var begyndte at gå over til stum fortvivlelse. Der var ikke spor af saksisk undertrykkelse hos den fremmede. På afstand kunne hun se den flagrende plaid, som hang ned bagved ham i klædelige folder, og fjeren i huen vidnede om rang og ædel byrd. Han havde en bøsse på skulderen, og slagsværdet hang ved hans side med dets sædvanlige tilbehør: Dolken, pistolen og en gedeskindstaske. Endnu før hendes øje havde skelnet alle disse enkeltheder, blev vandringsmandens raske skridt hastigere. Han slog ud med armen til tegn på genkendelse. Et øjeblik endnu, og Elspat omfavnede sin højt elskede søn, iført hans forfædres dragt og i hendes øjne den skønneste blandt ti tusinde.

Det ville være umuligt at skildre kærlighedens første udbrud. Velsignelser blandede sig med de ømmeste tilnavne i hendes kraftige sprog for at udtrykke den vilde henrykkelse i Elspats glæde. Hendes bord blev hastigt dækket med alt, hvad hun havde at byde, og mens den unge soldat tog for sig af disse forfriskninger, iagttog moderen ham med følelser, der havde så meget lighed med og dog var så forskellige fra dem, hvormed hun havde set ham hente sin første næring fra hendes bryst.

Da glædens første oprør havde lagt sig, blev Elspat længselsfuld efter at erfare, hvad der var hændt hendes søn, siden de var skiltes, og kunne ikke lade være at foreholde ham hans ubesindighed i at vandre mellem bjergene i højlandsk dragt ved højlys dag, da det dog var så strengt forbudt, og der var så mange røde soldater på færde rundt om i landet.

"Frygt ikke for min skyld, moder," sagde Hamish i en tone, som skulle forjage hendes bekymring, men dog ikke var fri for en vis forlegenhed. "Jeg tør vise mig med det brogede ved porten til Fort Augustus, om jeg vil."

"Vær ikke for forvoven, min elskede Hamish, om det end er den fejl, der klæder din faders søn bedst, men vær ikke for forvoven, nu kæmpes der ikke som i gamle dage med ærlige våben og på lige betingelser, men man betjener sig af overlegenhed i tal og våben, så at den svage og den stærke lige godt kunne falde for en drengs kugle. Men anse mig ikke for uværdig til at kaldes din faders enke og din moder, fordi jeg taler således. For Gud er mit vidne, at mand imod mand ville jeg vove dig mod den bedste i Breadalbane og det vide Lorn oven i købet."

"Jeg forsikrer dig, kæreste moder," svarede Hamish, "at jeg ikke er stedt i nogen fare. Men har du talt med MacPhadraick, og hvad har han sagt dig om mig?"

"Sølv gav han mig nok af, Hamish, men hans bedste trøst var, at du havde det godt og snart ville komme til mig. Dog vogt dig for MacPhadraick, min søn. For skønt han kaldte sig din faders ven, satte han dog større pris på det sletteste ungnød i sin hjord, end på MacTavish' hjerteblod. Benyt derfor hans bistand og betal ham derfor, for således skulle vi behandle de uværdige, men følg mit råd og tro ham ikke."

Hamish kunne ikke undertrykke et suk, der forekom Elspat at tilkendegive, at formaningen kom for sildigt. "Hvad har du haft med ham at skaffe," vedblev hun ivrig og urolig; "jeg fik penge af ham, og dem giver han ikke bort uden vederlag. Han hører ikke til dem, der tager avner i bytte for byg. Fortryder du

din handel, og den kan gå tilbage uden skam for din ærlighed eller mandhaftighed, så bring ham hans sølv og stol ikke på hans glatte ord."

"Det lader sig ikke gøre moder," sagde Hamish. "Jeg fortryder ikke den overenskomst, jeg har indgået, undtagen for så vidt som den nøder mig til snart at forlade dig."

"Forlade mig, vil du forlade mig? Enfoldige dreng, tror du ikke jeg ved, hvilke pligter der påhviler en kæk mands hustru eller moder? Du er endnu kun en dreng, og skønt din fader i tyve år havde været egnens skræk, ringeagtede han dog ikke mit selskab og min bistand, men sagde ofte, at min hjælp var lige så meget værd som to raske karles."

"Det er ikke derfor, moder, men da jeg må forlade landet –"

"Forlade landet?" afbrød hans moder ham. "Tror du da, at jeg er som en busk, der er rodfæstet i den jord, hvori den vokser, og må gå ud, når den føres andetsteds hen? Jeg har indåndet andre vinde end dem fra Ben Cruachan. Jeg har fulgt din fader til ødemarkerne i Ross og MacMhors uigennemtrængelige ørkener. Stille, min dreng! Hvor gamle mine ben end er, kan de dog bære mig lige så langt, som dine unge fødder kan finde vej".

"Ak, moder," sagde den unge mand i et flammende tonefald, "men at gå over havet –"

"Havet, hvem er jeg, at jeg skulle frygte for havet? Har jeg aldrig i mit liv været i en båd, aldrig set sundet ved Mull, Treshornish-øerne eller de bratte Harrisklipper?"

"Ak, moder, jeg skal langt, langt længere bort. Jeg har ladet mig hverve til et af de nye regimenter, og vi skal drage mod franskmændene i Amerika."

"Hvervet?" udbrød den forbavsede moder. "Mod min vilje – uden mit samtykke? – Det har du ikke *turdet* vove, Hamish," tilføjede hun, idet hun rejste sig og indtog en næsten kongeligt bydende stilling.

"Fortvivlelsen, moder, vover alt," svarede Hamish i en tone af tungsindig bestemthed. "Hvad skulle jeg gøre her, hvor jeg næppe kan skaffe brødet til dig og mig selv, da tiderne jo bestandigt bliver værre og værre? Hvis du bare vil sætte dig og høre efter, skal jeg overbevise dig om, at jeg har handlet rigtigt."

Med et bittert smil satte Elspat sig, og hendes træk beholdt det samme strenge, spydige udtryk, mens hun med tæt tillukkede læber hørte på hans retfærdiggørelse.

Hamish fortsatte, uden at lade sig bringe ud af fatning af hendes forventede uvilje. "Da jeg forlod dig, kæreste moder, var det for at gå til MacPhadraicks hus, for skønt jeg ved, at han er snedig og egennyttig på sassenach'ernes vis, er han tillige klog, og jeg troede, at han, da det ikke ville koste noget, ville sige mig, hvorledes jeg skulle bære mig ad for at forbedre vore kår her i verden."

"Vore kår her i verden?" sagde Elspat, og tabte tålmodigheden ved disse ord. "Og du gik til en lumpen karl, hvis sjæl ikke er bedre end en kohyrdes, for at spørge ham til råds om, hvorledes du skulle forholde dig. Din fader rådførte sig kun med sit mod og sit sværd."

"Kæreste moder," svarede Hamish. "Hvorledes skal jeg overbevise dig om, at du lever i dette vores fædres land, som om vore fædre endnu levede. Du går omkring ligesom i drømme, omgivet af deres genfærd, som længe har hvilet blandt de døde. Da min fader levede og kæmpede, ærede de mægtige og

frygtede de rige manden med den stærke højre hånd. Han fik beskyttelse af MacAllan Mhor og Caberfae [Note 6)] og skat af ringere mænd. Det er forbi, og hans søn ville kun erhverve sig en vanærende og ubeklaget død ved gerninger som de, der skaffede hans fader hæder og anseelse blandt dem, der bar tartanet. Landet er overvundet. Dets lys er slukkede. Glengary, Lochiel, Perth, Lord Lewis, alle de store høvdinge er døde eller landflygtige. Vi kan sørge over det, men kan ikke ændre det. Hue, slagsværd og taske – magt, styrke og rigdom, alt gik tabt på Dummossie Hede."

"Det er ikke sandt," sagde Elspat hidsigt. "Du og sådanne feje sjæle som dig kues af jeres egne modløse hjerter, ikke af fjendens styrke. I ligner den frygtsomme vandfugl, for hvilken den mindste sky på himlen synes at være ørnens skygge."

"Moder," sagde Hamish stolt, "beskyld mig ikke for fejhed. Jeg drager hen, hvor der er brug for mænd med kraftige arme og kække hjerter. Jeg forlader en ørken for at gå til et land, hvor der er hæder at vinde."

"Og lader din moder omkomme i nød, alderdom og ensomhed," sagde Elspat, der efterhånden forsøgte ethvert middel for at rokke en besættelse, der, som hun nu begyndte at indse, havde en dybere rod, end hun først havde troet.

"Heller ikke det," svarede han. "Jeg forlader dig i så gode og sikre kår, som du endnu aldrig har kendt. Barcaldines søn er blevet befalingsmand, og under ham har jeg ladet mig hverve. MacPhadraick går ham til hånde med at skaffe folk og har sin fordel af det."

"Det er det sandeste ord af den hele historie, om også alt det andet var så løgnagtigt som Helvede," sagde den gamle kone

bittert.

"Men det kommer også os til gode," vedblev Hamish; "for Barcaldine vil give dig et hus i sin skov Lettersindreight med græsning til dine geder og en ko, hvis du vil have en på fælleden, og min egen løn, kæreste moder, vil, skønt jeg er langt borte, være tilstrækkelig til at du kan skaffe dig mel og hvad du ellers måtte behøve. Frygt ikke for mig. Jeg har taget tjeneste som menig, men kunne mod og streng pligtopfyldelse gøre det, kommer jeg tilbage som officer med en halv krone om dagen."

"Stakkels barn," sagde Elspat i en halvt medlidende, halvt hånlig tone. "Så du tror på MacPhadraick."

"Det kan jeg, moder," svarede Hamish, idet hans slægts mørkerøde farve steg op på hans pande og kinder. "For MacPhadraick kender det blod, der flyder i mine årer og ved, at viste han sig troløs mod dig, kunne han tælle de dage, der ville bringe Hamish tilbage til Breadalbane, og sit eget livs med inden trende solmærker. Jeg ville dræbe ham ved hans eget arnested, brød han det ord, han har givet mig ved det store væsen, der har skabt os begge, det ville jeg."

Den unge krigers mine og stilling holdt et øjeblik Elspat i ave, da hun ikke var vant til at se ham lægge en så alvorlig og bitter stemning, der mindede hende så levende om hans fader, for dagen, men snart fortsatte hun sine indvendinger i den samme spydige tone, hvori hun havde begyndt dem.

"Stakkels dreng," sagde hun. "Så du tror, at på en afstand af den halve verden ville dine trusler blive hørt eller ænset. Men gå – gå og bøj din nakke under Hannovers åg, mod hvilket enhver ægte gæler har kæmpet på liv og død. Gå og forskyd den kongelige Stuart, for hvem din fader og hans og din moders

fædre har farvet så mange valpladser med deres blod. Gå og stik dit hoved ind under bæltet på en af Dermids stammer, hvis børn myrdede – ja," tilføjede hun med et vildt skrig, "*myrdede* din moders fædre i deres fredelige boliger i Glencoe – ja," udbrød hun atter med et endnu vildere og mere skingrende skrig, "jeg var ikke født den gang, men min moder har fortalt mig og jeg hørte min moders røst og godt husker jeg hendes ord, at de kom med fred og blev modtaget med venskab, og der blev blod og ild og skrig og mord."

En sammentrængt skildring af denne kun alt for navnkundige begivenhed vil her være tilstrækkelig.

"I begyndelsen af året 1692 beskæmmede en mageløst barbarisk handling kong William den tredjes regering i Skotland. I august måned det foregående år havde en kongelig kundgørelse tilsagt de oprørere fred, som førend eller på den sidste dag i december måned aflagde ed til kongen og dronning; og høvdingene for de stammer, der havde grebet til våben for James den Anden, drog snart nytte af denne kundgørelse.

Men MacDonald fra Glencoe forhindredes snarere ved et tilfælde end af forsæt fra at underkaste sig inden den fastsatte tid. I slutningen af december henvendte han sig til befalingsmanden i Fort William for at aflægge troskabsed til regeringen, og efter at have givet ham et brev med til sheriffen i grevskabet Argyll, Sir Colin Campbell, pålagde han ham ufortøvet at begive sig til Inverary for på lovlig måde at aflægge eden for denne embedsmand. Men vejen til Inverary gik mellem næsten

ufremkommelige bjerge, vejret var barsk, og hele egnen var dækket af dyb sne. Ikke desmindre var MacDonald så opsat på at aflægge eden inden den foreskrevne frist, at han, skønt hans eget hus ikke lå en halv mil fra vejen, ikke standsede for at besøge sin familie, og efter forskellige forhindringer kom til Inverary. Tiden var udløbet, og sheriffen betænkte sig på at modtage hans underkastelse, men MacDonald formåede ham dog ved sine indstændige bønner, ja endog tårer, til at modtage hans ed og udstede et bevis for årsagerne til, at han var kommet for sent.

Da benyttede sir John Dalrymple, senere jarl af Stair, der som statssekretær for Skotland opholdt sig hos William, sig af MacDonalds forsømmelighed med at aflægge eden inden den bestemte tid, og udvirkede en kongelig befaling til militæreksekution mod høvdingen og hele hans klan. Dette skete efter tilskyndelse af jarlen af Breadalbane, hvis ejendomme mændene fra Glencoe havde plyndret, og hvis troløshed mod regeringen ved underhandlingerne med de højlandske klaner MacDonald selv havde afsløret.

Man bildte altså kongen ind, at Glencoe var den væsentligste hindring for tilvejebringelse af rolige forhold i højlandet, og da den ulykkelige høvdings underkastelse blev holdt skjult, udvirkedes som følge heraf den blodtørstige befaling til militæreksekution mod hans klan. Befalingen var forsynet med kongens egenhændige underskrift, og statssekretæren opfordrede befalingsmændene i højlandet til at varetage deres hverv med den yderste strenghed. Campbell fra Glenlyon, der var kaptajn i Argylls regiment, og to underordnede

officerer fik befaling til at begive sig til Glencoe den første februar med hundrede og tyve mand. Campbell, der var farbroder til den unge MacDonalds hustru, modtoges med al mulig venskabelighed og gæstfrihed, og hans folk blev indkvarteret hos indbyggerne og beværtet på det bedste. Indtil den 13. levede soldaterne i den bedste forståelse med deres værter, og selve aftenen før blodbadet spillede officererne kort i MacDonalds hus. Om natten indfandt løjtnant Lindsay med en afdeling soldater sig på en venskabelig måde ved hans dør og blev øjeblikkelig lukket ind. Mens MacDonald stod op for at modtage sin gæst, blev han skudt gennem ryggen med to kugler. Hans hustru var allerede klædt på, men soldaterne klædte hende nøgen og rev ringene af hendes fingre med deres tænder. Blodbadet blev derpå almindeligt, og hverken alder eller svaghed blev skånet. Nogle kvinder blev dræbt, mens de forsvarede deres børn; drenge, der bad om nåde, blev skudt af officererne, til hvis knæ de klamrede sig. På et sted blev ni mennesker, som sad og spiste sammen, nedslagtet af soldaterne. I Inverriggon, Campbells eget kvarter, blev ni mænd først bundet af soldaterne og derpå skudt, den ene efter den anden. Henved fyrre mennesker blev taget af dage af tropperne, og flere, som flygtede op i bjergene, omkom at sult og dårligt vejr; de, der undslap, skyldte en stormfuld nat deres liv.

Oberstløjtnant Hamilton, der havde modtaget eksekutionsbefalingen fra Dalrymple, var på march med fire hundrede mand for at besætte alle de pas, der førte ud fra dalen Glencoe, men nødtes af det hårde vejr til at

standse, hvilket blev den ulykkelige klans frelse. Dagen efter drog han ind i dalen, lagde husene i aske og bortførte kvæget, som blev delt mellem officererne og soldaterne."

"Moder," svarede Hamish i en sørgmodig, men bestemt tone, "alt dette har jeg tænkt over. Der er ikke en dråbe af blodet fra Glencoe på Barcaldines ædle hånd. Forbandelsen hviler over det ulykkelige hus Glenlyon, og over dette har Gud taget hævn."

"Du taler allerede som den saksiske præst," sagde hans moder. "Vil du ikke hellere blive og bede MacAllan Mhor om en kirke, hvor du kan prædike tilgivelse for Dermids stamme?"

"I går var i går," svarede Hamish, "og i dag er i dag. Nu, da klanerne er blevet knuste og sammensmeltede, er det godt og rigtigt, at deres had og deres fejder ikke overlever deres uafhængighed og deres magt. Den, der ikke kan hævne sig som en mand, bør ikke bære unyttigt nag som en kryster. Den unge Barcaldine er ærlig og trofast, moder. Jeg ved, at MacPhadraick rådede ham fra at lade mig tage afsked med dig, for at du ikke skulle overtale mig til at lade mit forsæt fare, men han sagde: "Hamish MacTavish er en gæv mands søn og vil ikke bryde sit ord." Barcaldine anfører hundrede af gælernes kækkeste sønner, moder, i deres fødelands dragt og med deres fædres våben, hjerte ved hjerte og skulder mod skulder. Jeg har svoret at følge ham, han har troet mig, og jeg vil tro ham."

Over dette så fast og bestemt udtalte svar blev Elspat ligesom ramt af lynet og hensank i fortvivlelse. De grunde, hun havde anset for at være så uimodståeligt afgørende, var blevet slået tilbage, ligesom en bølge fra en klippe. Efter et langt ophold fyldte hun sin søns bæger og rakte ham det med et udtryk af modfalden ærbødighed og underkastelse.

"Drik," sagde hun, "til ære for din faders tag, før du forlader det for stedse, og sig mig, siden en ny konge og en ny høvding, som dine forfædre kun kendte som dødsfjender, har smedet deres lænker om benene på din faders søn, hvor mange led du tæller i dem."

Hamish tog bægeret og så på hende, som om han ikke ret forstod, hvad hun mente, hvorpå hun fortsatte med højere stemme: "Sig mig," sagde hun, "for jeg har ret til at få det at vide, hvor mange dage tilsteder deres vilje, som du har gjort til dine herrer, mig at se på dig? Med andre ord, hvor mange er mit livs dage? For når du forlader mig, har Jorden intet, for hvis skyld det er værd at leve."

"Moder," svarede Hamish MacTavish, "seks dage kan jeg blive hos dig, og vil du følge med mig den femte, skal jeg føre dig i god behold til din nye bolig. Men bliver du her, vil jeg drage herfra den syvende dag ved daggry. Da må jeg som i det sidste øjeblik begive mig til Dunbar. For indfinder jeg mig ikke den ottende dag, er jeg hjemfalden til straf som rømningsmand og vanæret som soldat og gentleman."

"Din faders fod," sagde hun, "var fri som blæsten på heden. Det ville været lige så unyttigt at spørge ham, hvorhen går du, som at spørge skyernes usynlige driver, hvorhen blæser du. Sig mig, under hvilken straf må du – da du må og vil gå – vende tilbage til din trældom."

"Kald det ikke trældom, moder. Det er en hæderlig krigsmands tjeneste, den eneste tjeneste, der nu står MacTavish Mhors søn åben."

"Men sig mig dog hvilken straffen er, hvis du ikke vender tilbage?" spurgte Elspat.

"Krigerens straf som rømningsmand," svarede Hamish, men dog, som det ikke undgik hans moders opmærksomhed, krympende sig under en indre følelse, hvilken hun besluttede at ransage til det yderste.

"Og det," sagde hun med en påtagen ro, der modsagdes af hendes tindrende øje, "er jo den samme straf som en ulydig hunds, er det ikke?"

"Spørg mig ikke mere, moder," sagde Hamish. "Straffen er intet for den, som aldrig vil fortjene den."

"For mig er den noget," svarede Elspat, "eftersom jeg ved bedre end du, at hvor der er magt til at straffe, er der ofte vilje til at gøre det uden grund. Jeg vil gerne bede for dig, Hamish, og må vide, mod hvilke onder jeg skal bede Ham, der tager alle i sin varetægt, at beskytte din ungdom og enfoldighed."

"Moder," sagde Hamish, "det betyder kun lidt, hvad en forbryder måtte være udsat for, når man er fast bestemt på ikke at fortjene det. Vore højlandske høvdinger plejede ligeledes at straffe deres vasaller og, efter hvad jeg har hørt, strengt. Var det ikke Lachlan MacIan, som vi husker fra gamle dage, hvis hoved blev hugget af på hans høvdings befaling, fordi han havde skudt på hjorten førend han."

"Jo," svarede Elspat, "og med rette mistede han det, eftersom han havde beskæmmet folkets fader lige for den forsamlede klans øjne. Men høvdingene var ædle i deres vrede. De straffede med den skarpe klinge og ikke med stokken, deres straffe var blodige, men ikke vanærende. Kan du sige det samme om de love, under hvis åg du har lagt din fribårne nakke?"

"Nej, moder, det kan jeg ikke," sagde Hamish sørgmodigt. "Jeg så dem straffe en sassenach, fordi han havde forladt sin

fane, som de kaldte det. Han blev pisket – jeg tilstår det – pisket som en hund, der har fornærmet en streng herre. Jeg fik hjerteondt ved synet, bekender jeg. Men hundes straf er kun for dem, der er værre end hunde og ikke ved at holde deres ord."

"For en sådan skændsel har du dog udsat dig, Hamish," svarede Elspat, "hvis du skulle gøre eller dine foresatte finde dig skyldig i en sådan brøde. Jeg taler ikke mere til dig om dit forsæt. Var den sjette dag fra denne morgens sol min dødsdag, og du ville blive for at lukke mine øjne, ville du udsætte dig for at blive pisket som en hund, ja, med mindre du havde mod til at lade mig dø ene og den sidste gnist af din faders ild på min forladte arne og din forstødte moders liv slukkes i forening," Hamish gik frem og tilbage i hytten med utålmodige og forbitrede skridt.

"Du skal ikke bryde dig om sådanne ting, moder," sagde han omsider. "Jeg kan ikke blive underkastet en sådan skændsel, da jeg aldrig vil fortjene den, og skulle jeg blive truet med den, ville jeg vide at dø, før jeg blev således vanæret."

"Der talte mit hjertes husbonds søn!" sagde Elspat, idet hun gav samtalen en anden retning og syntes med tungsindig tålmodighed at høre efter, mens hendes søn huskede hende på, hvilken kort tid det var dem tilladt at tilbringe i hinandens selskab, og bønfaldt hende om at lade den gå hen uden nyttige og ubehagelige påmindelser om de forhold, hvorunder de snart skulle skilles.

Elspat var nu overbevist om, at hendes søn, foruden andre af sin faders egenskaber, havde bevaret det høje, mandige sind, der havde gjort det umuligt at bringe ham bort fra en beslutning, han med velberåd hu havde sat sig. Hun lod derfor,

som om hun fandt sig i deres uundgåelige skilsmisse, og om hun end af og til udbrød i klagen og knurren, var det enten fordi hun ikke ganske kunne undertrykke den hende medfødte heftighed, eller fordi hun havde forstand nok til at indse, at en fuldstændig og uforbeholden underkastelse ville være forekommet hendes søn tvungen og mistænkelig og have bragt ham til at lægge mærke til og kuldkaste de forholdsregler, hvorved hun endnu håbede at forhindre ham i at forlade sig. Hendes brændende, skønt egennyttige ømhed for hendes søn, der ikke var modtagelig for noget hensyn til, hvad der virkelig var til gavn for den uheldige genstand for hendes hengivenhed, lignede dyrenes instinktmæssige forkærlighed for deres afkom, og idet hun så lidt længere ind i fremtiden end en af de lavere skabninger, følte hun, at det at skulle skilles fra Hamish var det samme som at dø. I den korte tid, der var dem forundt, udtømte Elspat alle de kunstgreb, kærligheden kunne udtænke, for at gøre ham de timer behagelige, de skulle tilbringe med hinanden. Hendes hukommelse førte hende langt tilbage til tidligere dage, og hendes forråd af sagn, der stedse er en af højlænderens hovedadspredelser i hans rolige øjeblikke, var forøget ved et usædvanligt kendskab til de gamle barders sange og de pålideligste slægtkyndiges og fortælleres beretninger, ja hendes travle omhu for hendes søns velvære var så utrættelig, at den næsten faldt ham til byrde, og han søgte i al fredelighed at forhindre hende i at anstrenge sig så meget med at samle blomstrende lyng til hans leje eller tillave måltidet til hans vederkvægelse. "Lad mig i fred, Hamish," kunne hun da svare, "du følger din vilje i at forlade din moder. Lad derfor også din

moder have lov at gøre, hvad der volder hende glæde, mens du er hjemme."

Så forsonet syntes hun at være blevet med de foranstaltninger, han havde truffet for hendes skyld, at hun kunne udholde at høre ham tale om hendes flytning til den Grønne Colin, som den herremand kaldtes, på hvis gods han havde skaffet hende et tilflugtssted, men i virkeligheden kunne intet være fjernere fra hendes tanker. Af hvad Hamish havde sagt under deres første heftige ordskifte havde Elspat erfaret, at hvis han ikke kom tilbage til den ved hans orlov fastsatte tid, ville han pådrage sig legemlig straf, og udsattes han for at lide en sådan beskæmmelse, vidste hun alt for vel, at han aldrig ville underkaste sig den ved at vende tilbage til det regiment, hvor den ville blive ham tilføjet. Om hun ventede sig yderligere følger af sin ulykkelige plan, kan ikke vides, men MacTavish Mhors ledsagerinde på alle hans farefulde vandringer kendte hundrede eksempler på modstand eller flugt, hvorved en kæk mand i et land fuldt af klipper, søer, bjerge, farlige kløfter og mørke skove kunne narre hundrede forfølgere. For fremtiden frygtede hun derfor ikke. Hendes eneste, alt andet fortrængende øjemed gik ud på at forhindre hendes søn fra at holde det ord, han havde givet sin befalingsmand.

I denne hemmelige hensigt omgik hun det forslag, Hamish flere gange stillede hende om, at de skulle gå bort sammen for at tage hendes nye bolig i besiddelse, og modsatte sig det af grunde, der tilsyneladende var så overensstemmende med hendes tænkemåde, at hendes søn hverken blev urolig eller utilfreds af den grund. "Lad mig ikke," sagde hun, "i den samme korte uge sige farvel til min eneste søn og en dal, hvor jeg har

boet så længe. Lad mit øje, når det er blevet tåget af at græde over dig, endnu en lille stund i det mindste hvile på Loch Awe og Ben Cruachan."

Hamish gav så meget villigere efter for sin moder i denne henseende, som et par familier, der boede i en nabodal, og hvis sønner havde fulgt Barcaldines opfordring, ligeledes skulle forsørges på høvdingens gods, og det tilsyneladende var blevet afgjort, at Elspat skulle følge med dem, når de flyttede til deres nye opholdssted. Hamish troede derfor, at han både føjede sin moder og betryggede hendes udkomme og velvære. Men hun nærede helt andre tanker og planer i sin sjæl!

Hamish's orlov var nær ved at løbe ud, og mere end en gang foresatte han sig at drage så betids bort, at han kunne være vis på let og tidligt at nå Dunbarton, den by, hvor regimentet havde sit hovedkvarter. Men stedse bevægede hans moders bønner, hans egen naturlige lyst til at dvæle blandt de gamle, dyrebare omgivelser og især hans faste tillid til hans kraft og raskhed ham til at udsætte afrejsen til den sjette dag, den allersidste, det var ham muligt at tilbringe hos sin moder, hvis han ville holde sig vilkårene for sin orlov efterrettelig.

Femte kapitel

Aftenen før sin påtænkte bortgang gik Hamish ned til floden med sin medestang for endnu en gang at fiske i Awe, en idræt, hvori han udmærkede sig, og for tillige at tilvejebringe noget til et måltid med sin moder, der var bedre end deres sædvanlige kost. Han var heldig som sædvanlig og fangede snart en smuk laks, men på hjemvejen skete der ham noget, som han senere fortalte som ildevarslende, skønt hans ophidsede fantasi i forening med hans landsmænds sædvanlige forkærlighed for det vidunderlige, sandsynligvis tillagde en meget almindelig og tilfældig omstændighed overtroisk vigtighed.

På den gangsti, ad hvilken han gik hjem, overraskedes han ved at få øje på en person, der, ligesom han selv, var klædt og væbnet på gammel, højlandsk vis. Det første, der faldt ham ind, var, at vandringsmanden var en af hans egne kammerater, som, da de var opbudt af regeringen og med kongelig tilladelse bar våben, ikke kunne tiltales for brud på forbuddet mod brugen af den højlandske dragt og udrustning. Men det slog ham, da han, idet han skyndte sig for at indhente sin formentlige kammerat, opdagede, at den fremmede bar en hvid kokarde, det skæbnesvangre mærke, som var bandlyst i højlandene. Manden var høj af vækst, og i hans omrids var der noget skyggeagtigt, som gjorde ham endnu større, ligesom den måde, hvorpå han bevægede sig, der mere så ud som svæven end som gang, fremkaldte en overtroisk frygt hos Hamish med hensyn til beskaffenheden af det væsen, der således gik foran ham. Han

gjorde sig ikke længere umage for at indhente den fremmede, men nøjedes med at beholde ham i sigte af den for højlænderne fælles overtro, at man hverken bør trænge sig ind på de overnaturlige åbenbaringer man måtte få at se, eller søge at undgå dem, men overlade det til dem selv, om de vil meddele sig eller ikke, alt eftersom deres magt måtte tillade dem det eller øjemedet med deres hverv kræve det.

På en lille høj ved vejen netop på det sted, hvor stien drejede ned til Elspats hytte, gjorde den fremmede holdt og syntes at vente på Hamish, og da denne så, at han nødvendigvis måtte forbi genstanden for sin mistanke, samlede han sit mod og nærmede sig det sted, hvor den fremmede havde stillet sig. Herfra pegede denne først på Elspats hytte og gjorde med sit hoved og sin arm en bevægelse, som forbød Hamish at nærme sig hytten, hvorpå han udstrakte sin hånd mod den syd på førende vej med en bevægelse, som syntes at pålægge ham ufortøvet at gå bort i den retning. Straks efter var den plaidklædte skikkelse borte – Hamish sagde netop ikke forsvundet, da der var klippestykker og forkrøblede træer nok, som kunne have skjult den, men det var hans overbevisning, at han havde set MacTavish Mhors genfærd, der havde pålagt ham uopholdeligt at tiltræde hans vandring til Dunbarton, uden at vente til om morgenen eller oftere besøge hans moders hytte.

Hans rejse kunne også blive forsinket af så mange tilfældige omstændigheder, især da der var mange færgesteder på vejen, at han, om han end ikke kunne gå bort uden at have sagt farvel til sin moder, fuldt og fast satte sig for ikke at blive længere, end det var nødvendigt, og at det første glimt af næste dags sol skulle se ham mange mil nærmere ved Dunbar. Han gik derfor

ned ad stien og ind i hytten, hvor han i en hastig og urolig, om sindsbevægelse vidnende tone underrettede sin moder om, at han øjeblikkeligt ville bort. Noget til hans forundring syntes Elspat ikke at ville modsætte sig hans beslutning, men opfordrede ham til at nyde nogle forfriskninger, før han forlod hende for stedse. Han gjorde det hastigt og stiltiende, idet han tænkte på den forestående skilsmisse og næppe endnu kunne tro, at den ville finde sted uden en sidste kamp med hans moders ømhed. Til hans overraskelse fyldte hun bægeret med en afskedsdrik til ham.

"Gå, min søn," sagde hun, "da det er dit faste forsæt, men stil dig først endnu en gang ved din moders arne, hvor ilden vil være slukket, længe førend du igen sætter din fod der."

"Din skål, moder," sagde Hamish, "og gid vi, trods dine ildevarslende ord, atter må mødes i glæde."

"Det var bedre ikke at skilles," svarede moderen, idet hun holdt øje med ham, mens han tømte bægeret lige til bunden, da det ville være blevet anset for et ondt varsel, om han havde levnet en dråbe i det.

"Gå nu," mumlede hun ved sig selv, "hvis du kan."

"Din drik smager godt, moder," sagde Hamish, idet han atter satte det tomme bæger på bordet, "men svækker kræfterne, i stedet for at styrke dem."

"Det er kun den første virkning af den, min søn," svarede Elspat. "Læg dig på det bløde lyngleje, luk blot et øjeblik dine øjne, og i en times søvn vil du finde større vederkvægelse, end i tre hele nætters sædvanlig hvile, hvis de kunne gøres til en."

"Giv mig min hue, moder," sagde Hamish, på hvis hjerne drikken allerede begyndte at gøre sin virkning. "Jeg må kysse

dig og gå, og dog synes mine fødder at være ligesom naglede fast til gulvet."

"Du vil snart komme dig," sagde hans moder, "hvis du vil sætte dig en halv times tid, kun en halv time. Der er otte timer til daggry, og ved daggry er det tidsnok for din faders søn at begynde på en sådan rejse."

"Jeg må adlyde dig, moder, jeg føler, at jeg må det," sagde Hamish lallende, "men væk mig, når månen står op."

Han satte sig på sengen, lagde sig tilbage og faldt næsten øjeblikkeligt i søvn. Med hjertebankende glæde som dens, der har tilendebragt et vanskeligt og møjsommeligt foretagende, lagde Elspat kærligt plaiden til rette om den bevidstløse sovende, for hvem hendes overdrevne ømhed skulle blive så fordærvelig, og udtalte, mens hun var således beskæftiget, sin henrykkelse i halvt vemodige, halvt triumferende toner: "Ja, du mit hjertes kalv," sagde hun, "månen skal stå op og gå ned over dig, og det samme skal solen, men ikke for at lyse dig bort fra dine fædres land eller friste dig til at tjene den fremmede fyrste eller stammefjenden! Ej skal jeg overgives til nogen af Dermids sønner for at blive ernæret som en trælkvinde, men han, der er min fryd, min stolthed, skal være mit værn og min beskytter. Folk siger, at højlandene har forandret sig, men endnu ser jeg Ben Cruachan hæve sin tinde lige så højt som før op imod aftenhimlen. Endnu har ingen ladet sine køer græsse på bunden af Loch Awe, og den eg bøjer sig ikke som en vidje. Bjergenes børn vil vedblive at være som deres fædre, indtil bjergene selv bliver jævnede med dalen. I disse vilde skove, som fordum ernærede tusinder af de gæve, vil der endnu findes

underhold og ly for en alderstegen kvinde og en gæv yngling af den gamle slægt og de gamle sæder."

Mens den vildfarende moder således jublede over det heldige udfald af sin list, vil vi meddele læseren, at den grundede sig på det kendskab til urter og vækster, som Elspat, der var fuldkommen i alt, hvad der hørte til det vilde liv, hun havde ført, besad i en ualmindelig grad og anvendte i forskellige øjemed. Med disse urter, som hun både forstod at vælge og at tilberede, kunne hun lindre flere sygdomme, end en virkelig læge ville have anset det for muligt, nogle brugte hun til tartanets strålende farver, og af andre tilberedte hun forskellige slags dråber og var desværre bekendt med en slags som var stærkt søvndyssende. Virkningerne af dette sidste middel var hun, som læseren allerede vil have gættet, fast overbevist om ville opholde Hamish ud over den til hans tilbagekomst fastsatte tid, og hun stolede på, at hans rædsel for den truende straf, for hvilken han derved ville blive udsat, ville afholde ham fra overhovedet at vende tilbage.

Unaturligt fast og dyb var Hamish MacTavish' søvn den vigtige aften, men det var ikke tilfældet med hans moders ro. Næppe lukkede hun fra tid til anden sine øjne, før hun atter pludseligt fo'r op af frygt for, at hendes søn måtte være stået op og gået bort, og kun ved at nærme sig hans leje og høre hans dybe og regelmæssige åndedræt forvissede hun sig på ny om den trygge ro, hvori han var faldet.

Ikke desmindre frygtede hun for, at daggryet skulle vække ham, uagtet den drik, hvormed hun havde krydret hans bæger, havde været ualmindelig stærk. Var der endnu det mindste håb om, at et dødeligt menneske ville kunne tilbagelægge rejsen,

vidste hun, at Hamish ville forsøge det, om han så skulle dø af mathed undervejs. Drevet af denne nye frygt, søgte hun omhyggeligt at udelukke lyset ved at tilstoppe alle de revner og sprækker, gennem hvilke morgenens stråler, snarere end gennem nogen regelmæssig åbning, kunne få adgang til hendes kummerlige bolig, og dette for at holde det væsen, hun med glæde ville have skænket den hele verden, hvis den havde stået til hendes rådighed, tilbage i denne boligs nød og elendighed.

Hendes umage havde ikke været nødvendig. Solen steg højt op på himlen, og ikke den rappeste hjort i Breadalbane kunne med hundene i hælene have løbet så rask for at frelse sit liv, som det ville været nødvendigt for Hamish for at holde sit ord.

Hendes øjemed var fuldstændigt opnået. Hendes søns tilbagekomst til den bestemte tid var en umulighed, og ligeså umuligt antog hun det at være, at han ville drømme om at vende tilbage, da han jo nu ville være udsat for at lide en vanærende straf. For lidt efter lidt og til forskellige tider havde hun aflokket ham fuldstændig underretning om, hvorledes han ville være faren, hvis han ikke indfandt sig på den bestemte dag, og om det såre lille håb, han kunne gøre sig om at blive behandlet med mildhed.

Det er velbekendt at den store og vise jarl Chatham var stolt af den plan, hvorved han til koloniernes forsvar samlede de krigerske højlændere, der indtil hans tid havde været genstand for ethvert ministeriums tvivl, frygt og mistanke. Men på grund af disse menneskers ejendommelige vaner stillede der sig nogle hindringer i vejen for udførelsen af hans fædrelandskærlige tanke. Af natur og opdragelse var enhver højlænder fortrolig med brugen af våben, men tillige ubekendt med og utålmodig

over den tvang, som mandstugten pålægger regelmæssige tropper, idet de var en slags milits og ingen forestilling havde om en lejr som deres eneste hjem. Blev et slag tabt, spredte de sig til alle sider for at frelse sig og sørge for deres familiers sikkerhed. Blev det vundet, vendte de tilbage til deres dale for at gemme deres bytte og se til deres kvæg og deres jorder. Denne ret til at gå og komme efter eget ønske havde ikke engang kunnet formenes dem af deres høvdinge, hvis myndighed dog i andre henseender havde været så enevældig. Heraf fulgte da, at det næsten ikke var muligt at bringe de højlandske rekrutter til at fatte beskaffenheden af en forpligtelse, der nødsagede en mand til at tjene i hæren længere end han selv ville, og i mange tilfælde blev der måske ikke ved hvervningen draget nok omsorg for at forklare dem varigheden af den forpligtelse, de påtog sig, for at en sådan forklaring ikke skulle bevæge dem til at skifte sind. Rømningerne var derfor blevet hyppige i det nye regiment, og den gamle general, der var befalingsmand i Dunbarton, så intet bedre middel til at standse dem, end ved at lade en rømningsmand fra en engelsk afdeling straffe ualmindeligt strengt. Det unge højlandske regiment måtte være til stede ved fuldbyrdelsen af straffen, der slog mennesker, som var så skinsyge over den personlige ære, med rædsel og afsky og ikke unaturligt gjorde adskillige af dem kede af tjenesten, men den gamle general, der havde fået sin dannelse i krigene i Tyskland, holdt fast på sin mening og lod bekendtgøre, at den første højlænder, der rømte eller overskred sin orlovstid, skulle lide samme straf. Ingen tvivlede om, at generalen strengt ville holde sit ord, hvis det blev nødvendigt, og Elspat vidste derfor, at hendes søn, når han så, at det var

ham umuligt at efterkomme den befaling, han havde fået, måtte anse straffen for sin pligtforsømmelse for uundgåelig, hvis han gav sig i generalens vold.

> *På højlændernes levende, urokkelige hengivenhed for deres høvdinge og foresatte, deres ærbødighed for disses vilje eller befalinger, deres strenge iagttagelse af ret og pligt, og deres ridderlige selvopofrelse for disse trods fare og død anføres der i general Stewart af Garths under* "Sketches of the Highlanders and Highland Regiments" *mangfoldige eksempler, som med føje kan sidestilles med romernes handlemåde i Roms bedste perioder. Nedenstående eksempler fortjener at anføres her:*
>
> *– "1795 udbrød der i Glasgow alvorlige uroligheder blandt det breadalbane'ske landeværn. Flere menige blev arresteret og truet med legemsstraf, hvilket vakte en sådan misfornøjelse og forbitrelse blandt deres kammerater, at da arrestanterne blev sat på hovedvagten, styrtede en stor del af regimentet ud og befriede dem med magt. Dette brud på mandstugten kunne ikke hengå upåtalt, og der blev følgelig truffet foranstaltninger til hovedmændenes pågribelse, men der var så mange deltage i forbrydelsen, at det var vanskeligt, om ikke umuligt, at udpege nogen enkelt som den mest skyldige, og her viste sig da et karaktertræk, der var en bedre sag værdig og hidrørte fra en levende følelse af det beskæmmende ved en vanærende straf. Da soldaterne var blevet bragt til erkendelse af deres forseelses natur og den*

deraf følgende nødvendighed af et offentligt eksempel, tilbød flere af dem frivilligt at lade sig sætte under tiltale og lide lovens straf som sonoffer for alle. Disse folk blev derefter ført til kastellet i Edinburgh, stillet for en krigsret, og fire af dem dømt til henrettelse ved skydning. Tre af dem blev senere benådet, men den fjerde, Alexander Sutherland, skudt ved Musselburgh.

Men på marchen til Edinburgh indtraf der en omstændighed, der så meget mere fortjener at anføres, som den vidner om en levende æresfølelse og ordholdenhed hos en menig højlandsk soldat. En af arrestanterne sagde til den officer, der anførte afdelingen, at han meget godt vidste, hvad der ville blive hans skæbne, men at han havde betroet en ven i Glasgow en sag af yderste vigtighed, som han gerne ville have afgjort før sin død; for sit eget vedkommende var han fuldkommen beredt til at gå sin skæbne i møde, men for sin vens skyld kunne han ikke dø roligt, før sagen var blevet ordnet, og hvis officeren ville tillade ham at vende tilbage til Glasgow, ville nogle få timers ophold der være tilstrækkeligt, og han ville støde til ham, før han nåede til Edinburgh, og følge med afdelingen som fange. Soldaten tilføjede: "De har kendt mig, fra jeg var barn; De kender min hjemstavn og min slægt, og De kan stole på, at jeg ikke skal bringe Dem i fortræd ved at bryde det løfte, jeg nu giver Dem om at være hos Dem i rette tid til at lade mig aflevere i kastellet." Dette forslag overraskede officeren, der var en forstandig og menneskekærlig mand og meget godt vidste, hvilket ansvar han påtog sig ved at

samtykke i en så bemærkelsesværdig anmodning; men så stor var hans tillid, at han opfyldte arrestantens anmodning, hvorpå denne om aftenen kom tilbage til Glasgow, forrettede sit ærinde og før daggry atter forlod byen for at indfri sit løfte. Han tog en lang omvej for ikke at blive set, anholdt som rømningsmand og ført tilbage til Glasgow, da hans fortælling om hans officers overbærenhed sandsynligvis ikke ville være blevet troet, men som følge af denne forsigtighed og den forlængede vandring gennem skove og over bjerge ad en ubefærdet vej indfandt han sig ikke til den bestemte tid. Man kan let forestille sig officerens forlegenhed, da han nærmede sig Edinburgh. Han marcherede ganske langsomt, men der kom ingen soldat, og da han ikke kunne vente længere, gik op til kastellet for at aflevere fangerne; men før han havde afgivet sin melding, styrtede MacMartin, den udeblevne soldat, ind blandt sine medfanger ganske bleg af angst og anstrengelse, og åndeløs af frygt for de følger han måske havde bragt over sin velgører."

– "En soldat af regimentet Argyllshire Highlanders rømte og udvandrede til Amerika, hvor han bosatte sig. Flere år efter indløb der et brev fra ham med penge, for hvilke der skulle hverves en eller to mand i hans sted i regimentet som det eneste vederlag, han kunne byde, fordi han "havde brudt sin ed til sin Gud og sin troskab mod sin konge, hvilket havde naget hans samvittighed så stærkt, at han ingen ro havde haft hverken nat eller dag."

– "James Menzies fra Culdares, der havde deltaget i opstanden i 1715 og var blevet taget til fange ved Preston i

Lancashire, førtes til London, hvor han blev stillet for retten og domfældet, men sene benådet. Af taknemmelighed for dette blev han hjemme i 1745, men da han endnu stadig nærede en vis kærlighed til den gamle sag, sendte han prins Charles Edward, da denne rykkede frem i England, en smuk stridshest til foræring. Den tjener, som havde haft hesten med og afleveret den, blev taget til fange og ført til Carlisle, hvor han blev stillet for retten og domfældet. For at afpresse det trofaste sendebud oplysning om, hvem der havde sendt hesten, truedes han med øjeblikkelig henrettelse, hvis han fortiede det, ligesom der lovedes ham benådning, hvis han tilstod, men alt sammen til ingen nytte. Han vidste, sagde han, hvilke følgerne af en tilståelse ville blive for hans herre, og i sammenligning hermed var hans eget liv for intet at regne, og da han var blevet bragt til retterstedet, og han atter opfordredes til at røbe sin herre, spurgte han, om man da virkelig anså ham for en sådan skurk. Hvis han gjorde, hvad der forlangtes af ham, og glemte sin herre og sin troskab, kunne han aldrig mere vende tilbage til sin hjemstavn, da Glenlyon ikke længere ville være noget hjem for ham, og han ville blive foragtet og jaget ud af dalen. Han bevarede derfor stadig sin hemmelighed og blev henrettet. Denne trofaste tjeners navn var John MacNaughton fra Glenlyon i Perthshire, og han fortjener at nævnes både på grund af sin ubestikkelige troskab og det bevis, han afgav på folkets hæderlige grundsætninger og dets afsky for et tillidsbrud mod en god og hæderlig herre, hvor stor faren og hvor

fordærvelige følgerne end måtte være for den pågældende selv."

Noget over middag opstod der en ny frygt hos den forladte kvinde. Hendes søn sov endnu påvirket af drikken, men hvad om den havde været for stærk og angrebet hans sundhed eller hans forstand? For første gang begyndte hun ligeledes, trods sine høje tanker om den moderlige myndighed, at frygte for sin søns harme, da hendes hjerte sagde hende, at hun havde forurettet ham. I den sidste tid havde hun lagt mærke til, at han var blevet mindre føjelig, og at hans beslutninger, navnlig den, ifølge hvilken han havde ladet sig hverve, var blevet selvstændigt taget og derpå kækt gennemførte. Hun mindedes hans faders ubøjelige stivsindethed, når han havde troet sig forurettet, og begyndte at frygte for, at Hamish, når han opdagede, hvorledes hun havde bedraget ham, i sin harme endog kunne forstøde hende og gå sin gang alene gennem verden. Disse var de foruroligende og dog rimelige bekymringer, som begyndte at opstå hos den ulykkelige kvinde efter det tilsyneladende heldige udfald af hendes ilde betænkte list.

Det var næsten aften, da Hamish vågnede første gang, og han var da langt fra at være i fuldstændig besiddelse af hverken sine åndelige eller sine legemlige kræfter. I begyndelsen ængstede hans uklare ytringer og uregelmæssige puls Elspat meget, men efter at have anvendt de midler, hendes lægekyndighed tilrådede hende, havde hun i løbet af natten den glæde at se ham på ny falde i en dyb søvn, der formodentlig hævede størstedelen af dvaledrikkens virkninger. For ved solens opgang hørte hun ham stå op og bede hende om sin hue, som

hun forsætligt havde skjult af frygt for, at han skulle vågne og hende uafvidende gå bort om natten.

"Min hue, min hue," råbte Hamish, "det er på tide at sige farvel. Din drik var for stærk, moder, solen er allerede oppe, men inden i morgen tidlig skal jeg alligevel se det gamle Duns dobbelte top. Min hue, min hue, moder, jeg må øjeblikkeligt afsted." Disse ytringer gjorde det klart, at stakkels Hamish var uvidende om, at to nætter og en dag var forløbet, siden han havde tømt det uheldsvangre bæger, og Elspat så sig nu nødsaget til at skride til, hvad hun erkendte som den næsten farlige og tillige pinlige opgave, den at åbenbare sine rænker.

"Tilgiv mig, min søn," sagde hun, idet hun nærmede sig Hamish og greb hans hånd med en ydmyg ærefrygt, som hun måske ikke altid havde vist hans fader, end ikke i hans mørkeste øjeblikke.

"Tilgive dig, moder – hvorfor?" spurgte Hamish smilende. "Fordi du gav mig en drik, der var for stærk, og som jeg endnu kan mærke i mit hoved, eller fordi du har gemt min hue for at kunne beholde mig et øjeblik længere hos dig? Nej, tilgiv du mig. Giv mig huen, og lad ske hvad der må ske. Giv mig huen, eller jeg går uden den. jeg kan ikke lade mig opholde af et så ubetydeligt savn som det, jeg, der i så mange år kun har gået med en hjorteskinds rem, som har holdt mit hår tilbage. Spøg ikke, men giv mig den, eller jeg går barhovedet, da det er mig umuligt at blive."

"Min søn," sagde Elspat, idet hun holdt fast på hans hånd, "gjort gerning står ikke til at ændre. Om du så kunne låne en ørns vinger, ville du dog komme for sildigt til Dun til hvad du har i sinde og for tidligt til hvad der venter dig der. Du tror at se

solen stå op for første gang, siden du har set den gå ned, men dagen i går så den stige op ad Ben Cruachan, skønt dine øjne var lukkede for dens lys."

Hamish tilkastede sin moder et vildt, og højest forfærdet blik, men satte sig dog straks og sagde: "Jeg er intet barn, der lader sig narre fra sit forsæt med sådanne kunster: Farvel, moder, hvert øjeblik er lige så meget værd som et helt liv."

"Bliv, min dyrebare, min bedragne søn!" sagde hun: "Styrt dig ikke i skændsel og fordærvelse. Her ser jeg præsten komme på vejen på hans hvide hest. Spørg ham, hvad det er for en dag i måneden og ugen og lad ham dømme os imellem."

Med en ørns fart ilede Hamish op ad skrænten og stod ved siden af præsten i Glenorquhy, der var redet så tidligt ud for at se til en nødlidende familie i nærheden af Bunawe og bringe den trøst.

Den gode mand blev noget overrasket af det den gang så usædvanlige syn, en væbnet højlænder, der, tilsyneladende i stærk sindsbevægelse, greb hans hest i tøjlen og stammende spurgte, hvad det var for en dag, i ugen og måneden. "Havde De været, hvor I burde været i går, unge mand," svarede præsten, "ville De have vidst, at det var Guds sabbat, at det i dag er mandag, den anden dag i ugen og den enogtyvende i måneden."

"Er det sandt?" spurgte Hamish.

"Så sandt," svarede den forundrede præst, "som at jeg i går prædikede Guds ord i dette sogn. Men hvad fejler De, unge mand? Er De syg? Er De ved Deres fulde forstand"?

Hamish svarede ikke, men gentog kun præstens første sætning, "havde De været hvor De burde været i går," ved sig selv

og slap med disse ord tøjlen, drejede af fra vejen og gik ad stien ned til hytten med en mine og en gang, som om han gik til retterstedet. Præsten så forundret efter ham, men skønt han kendte hyttens beboer, havde Elspats rygte dog ikke opfordret ham til at sætte sig i forbindelse med hende, da hun i almindelighed antoges for katolik eller rettere sagt ligegyldig for al religion, med undtagelse af visse overtroiske skikke, der var gået i arv til hende fra hendes forældre. Hamish havde den velærværdige mr. Tyrie søgt at oplyse, når han tilfældigvis var stødt på ham, og var udsæden end faldet mellem en vild og vankundig naturs torne og tidsler, var den dog endnu ikke blevet aldeles kvalt og tilintetgjort. Der havde været noget så gyseligt i udtrykket i den unge mands træk, at den gode mand følte sig fristet til at ride ned til hytten og spørge, om der var vederfaret beboerne en sorg, hvori han kunne trøste dem ved sin nærværelse og gavne dem i kraft af sit embede. Desværre holdt han ikke fast på denne beslutning, som ville have forebygget en stor ulykke, da han sandsynligvis ville være blevet talsmand for det beklagelsesværdig unge menneske, men mindet om de på landets gamle vis opfostrede højlænderes vilde sind afholdt ham fra at tage sig af den vidt frygtede røver, MacTavish Mhors enke og søn, og han forspildte derved, som han bagefter fortrød, en lejlighed til at udrette noget såre godt.

Da Hamish MacTavish trådte ind i sin moders hytte, var det kun for at kaste sig på det leje, han havde forladt, og udbryde: "Forbi, forbi!", at give sin dybe sorg over det bedrageri, der var udøvet imod ham og den grusomme stilling, hvori han var blevet bragt, luft i forbitrede og tungsindige skrig.

Elspat var forberedt på det første udbrud af sin søns heftighed og sagde til sig selv: "Det er kun bjergelven, der er svulmet op af tordenbygen. Lad os sidde og hvile os ved dens bred. Trods al dens buldren, vil den tid dog snart komme, da vi kan gå tørskoede over den." Hans klager og bebrejdelser, der endog midt i hans kvide var ærbødige og kærlige, lod hun dø hen, uden at svare på dem, og da han omsider havde udtømt alle de udråb af sorg, hans på udtryk for hjertets følelser rige sprog har på rede hånd for den lidende, hensank han i en mørk tavshed. Hun lod næsten en time forløbe, før hun nærmede sig sin søns leje.

"Har du nu," sagde hun omsider i en tone, hvori moderens myndighed dæmpedes af hendes ømhed, "udtømt din ørkesløse sorg og er blevet i stand til at sammenligne det, du har tabt, med det, du har vundet? Er Dermids troløse søn din broder eller din stammes fader, siden du græder, fordi du ikke kan binde dig til hans bælte og blive en af dem, der må gøre som han byder? Ville du i dette fjerne land kunne finde de søer og bjerge, du forlader her? Kan du jage hjorten fra Breadalbane i Amerikas skove, eller vil havet yde dig den sølvskællede laks fra Awe? Betænk derfor hvad du har mistet og opstil det som en klog mand imod hvad du har vundet!"

"Jeg har mistet alt, moder," svarede Hamish, "da jeg har brudt mit ord og tabt min ære. Vel kunne jeg sige, hvorledes det er gået til, men hvem ville vel tro mig?" Den ulykkelige unge mand havde atter slået hænderne sammen, trykkede dem mod sin pande og skjulte sit ansigt på lejet.

Elspat blev nu virkelig urolig og ønskede måske, at det fordærvelige bedrageri ikke var blevet forsøgt. Hun havde ingen

anden udvej at ty til end den overtalende veltalenhed, hun i ikke ringe grad besad. Skønt hendes fuldstændige ukendskab med verden, således som denne virkelig var, gjorde dens virksomhed frugtesløs, opfordrede hun med enhver kærlig benævnelse, en moder kunne bruge, sin søn til at drage omsorg for sin sikkerhed.

"Overlad det til mig at narre dine forfølgere," sagde hun. "Jeg vil frelse dit liv, jeg vil frelse din ære, jeg vil fortælle dem, at min lyshårede Hamish faldt fra den sorte skrænt ned i det svælg, hvis bund intet menneskeligt øje nogensinde har set. Jeg vil fortælle dem dette og kaste din plaid på de tornebuske, der vokser på afgrundens rand, for at de kan tro mine ord; de vil tro dem og vende tilbage til Dun med den dobbelte tinde. For skønt saksernes tromme kan kalde de levende i døden, kan den dog ikke kalde de døde til deres banner. Så vil vi vandre langt nord på til Kintails salte søer og lægge dale og bjerge mellem os og Dermids sønner. Vi vil besøge den sorte søs bredder og mine frænder, for var min moder ikke et af Kenneths børn, og vil de ikke mindes os med den gamle kærlighed? Mine frænder vil modtage os med den gamle tids gæstfrihed, som endnu lever i disse fjerne dale, hvor gælerne endnu bor i deres adel, ublandede med de vanbyrdige saksere og den lave yngel, som er deres redskaber og trælle."

Det kraftige i det mål, som endog i dets almindelige ytringer var noget overdrevent, syntes nu næsten for svagt til at hjælpe Elspat til at fremhæve det glimrende billede, hun viste sin søn af det land, hvor hun opfordrede ham til at ty hen. Og dog var de farver kun få, hvormed hun kunne udmale sit højlandske paradis. "Bjergene," sagde hun, "var højere og pragtfuldere end

dem i Breadalbane, Ben Cruachan var kun en dværg imod Skurura. Søerne var større og omfangsrigere og havde ikke alene overflod af fisk, men også af de fortryllede, gådefulde dyr, der giver olie til lampen [Note 7)]. Vildtet var større og talrigere. Vildornen med de hvide hugtænder, der var den kækkes kæreste jagt kan endnu opspores i disse ensomme vestlige egne. Mændene var ædlere, visere og stærkere end den vansmægtede yngel, som levede under det saksiske banner. Landets døtre var skønne med blå øjne, lyst hår og hvide barme, og blandt dem ville hun vælge Hamish en hustru af uplettet byrd, dadelfrit rygte og trofast kærlighed, der i deres sommerhytte skulle være som en af solens stråler og i deres vinterbolig som varmen fra det nødvendige bål."

Med sådanne forestillinger søgte Elspat at dæmpe sin søns fortvivlelse og om muligt formå ham til at forlade det skæbnesvangre sted, hvor han syntes at have besluttet at ville blive. Indholdet af hendes overtalelser var poetisk, men i andre henseender lignede de dem, hun, ligesom andre ømme mødre, havde bortødslet på Hamish som barn eller dreng for at få ham til at gøre et eller andet, som han ikke havde haft lyst til, og hun talte stedse højere, hurtigere og ivrigere, jo mere hun begyndte at tabe håbet om at kunne overbevise ham ved sine ord.

På Hamish gjorde hendes veltalenhed intet indtryk. Han kendte langt bedre end hun de virkelige forhold i landet og vidste, at selv om det måske også kunne lykkes ham at skjule sig mellem mere afsides liggende bjerge, gaves der dog nu om stunder ingen afkrog i højlandene, hvor hans faders håndværk kunne øves – hvis han ikke på grund af sin tids større oplysning også var kommet til erkendelse af, at en fribytters levemåde

ikke var vejen til hæder og ære. Hendes ord taltes derfor til døve øren, og hun anstrengte sig forgæves for at skildre sin moders hjemegne med udtryk, som kunne friste Hamish til at følge med hende derhen. Hun talte flere timer ad gangen, men talte forgæves, og kunne ikke få andet svar af ham end stønnen, sukke og udråb, der vidnede om den højeste grad af fortvivlelse.

Omsider sprang hun op og forandrede den ensformige tone, hvori hun ligesom havde sunget det forjættede lands pris, til den heftige lidenskabeligheds korte, strenge sprog. "Jeg er en tåbe," sagde hun, "at jeg vil spilde mine ord på en magelig, fej, uforstandig dreng, der kryber for svøben som en hund. Bliv og modtag dine herrer og afvent din tugtelse af deres hånd, men tro ikke, at din moders øjne vil se på. Jeg ville ikke kunne se det og vedblive at leve. Ofte har mine øjne været vidner til død, men aldrig til skam. Farvel, Hamish! Vi mødes ikke mere."

Hun fo'r ud af hytten som en vibe og nærede måske i øjeblikket virkeligt det af hende udtalte forsæt at skilles for stedse fra sin søn. Hun ville den aften have været et frygteligt syn for enhver, der havde mødt hende i ødemarken som en rastløs ånd, der talte med sig selv i et sprog, der ikke lader sig oversætte. I flere timer vankede hun om og snarere opsøgte end skyede de farligste veje. Det usikre spor gennem mosen, den svimlende sti langs afgrundens rand eller den hvirvlende flods bredder var de veje, som hun, langt fra at undgå dem, opsøgte med ivrighed og tilbagelagde med hensynsløst hastværk. Men det fra fortvivlelse hidrørende mod frelste det liv, hun, skønt forsætlige selvmord kun forekom sjældent i højlandene, måske ønskede at ende. Hendes skridt på randen af afgrunden var lige så sikre som den vilde geds, og hendes øjne var i denne

ophidsede tilstand så skarpe, at hun endog midt i mørket skelnede de farer, som middagslyset ikke ville have sat en fremmed i stand til at undgå.

Elspats vej førte hende ikke lige ud, da hun så snart ville have været langt borte fra den hytte, hvor hun havde forladt sin søn, men gik i en kreds, da denne hytte var det midtpunkt, hvortil hendes hjerte var knyttet og hun, skønt hun bevægede sig rundt omkring den, fandt det umuligt at fjerne sig fra dens nærhed, med morgenens første stråler vendte hun tilbage til hytten. En stund tøvede hun udenfor den af vidjekviste flettede dør, som om hun skammede sig over, at en rest af ømhed havde ført hende til det sted, hun havde forladt med det forsæt aldrig at ville se det mere, men der lå endnu mere frygt og bekymring i hendes tøven. Bekymring for, at hendes lyshårede søn havde fået skade af den drik, hun havde givet ham, og frygt for, at hans fjender var faldet over ham om natten. Sagte åbnede hun døren til hytten og trådte ind med lydløse fjed. Udmattet af sin sorg og ængstelse og måske endnu ikke ganske frigjort for virkningerne af den kraftige dvaledrik, lå Hamish Bean atter i den faste, dybe søvn, hvoraf indianerne siges at blive overvældet i mellemrummene mellem deres pinsler. Hans moder var næppe nok vis på, at hun skelnede hans skikkelse på lejet, næppe nok vis på, at hendes øre opfangede lyden af hans åndedræt. Med bankende hjerte gik Elspat hen til ildstedet, hvor de svagt glimtende emmer, som aldrig bliver slukkede på en skotsk arne, før beboerne forlader huset for stedse, ulmede under en tørv.

"Svage gnist," sagde hun, idet hun ved hjælp af en svovlstik tændte en splint mosefyr, der trådte i stedet for lys, "svage

gnist, snart skal du slukke for stedse, og Himlen give, at Elspat MacTavish's liv ikke må være længere end dit!"

Mens hun talte, vendte hun det blussende lys hen mod sengen, hvor hendes søns udstrakte lemmer endnu lå i en stilling, der gjorde det tvivlsomt, om han sov eller var faldet i afmagt. Idet hun gik hen til ham, skar lyset ham i øjnene, og nu fo'r han pludselig op, gjorde et skridt fremad med sin blottede dolk i hånden, som om han gik en dødsfjende i møde, og udbrød, "Tilbage, hvis du har dit liv kært! Tilbage!"

"Det er min husbonds ord og handling," sagde Elspat, "og af hans tale og gang ved jeg, at han er MacTavish Mhors søn."

"Moder," sagde Hamish, gående fra sin fortvivlet bestemte tone over til en tungsindigt bebrejdende, "o kæreste moder, hvorfor er du kommet tilbage?"

"Spørg, hvorfor hinden vender tilbage til sin kalv," svarede Elspat, "hvorfor bjergkatten vender tilbage til sit bo og sine killinger. Vid, Hamish, at moderens hjerte kun lever i barnets bryst."

"Så vil det snart ophøre at banke," sagde Hamish, "med mindre det kan banke i et bryst, som ligger under grønsværen. Skænd ikke på mig, moder. Græder jeg, er det ikke for min egen skyld, men for din, da mine lidelser snart ville være forbi, men dine – o, hvem andre end Himlen kan sætte en grænse for dem?"

Elspat gøs og trådte tilbage, men antog næsten øjeblikkelig igen sin bestemte, oprejste stilling og uforfærdede holdning.

"Endnu for nylig anså jeg dig for en mand," sagde hun, "og nu er du atter et barn. Men hør mine ord, og lad os forlade dette sted. Har jeg krænket eller forurettet dig, så hævn dig ikke så

grusomt. Se, Elspat MacTavish, der aldrig før har knælet, ikke engang for en præst, kaster sig på sit ansigt for sin egen søn og beder ham om tilgivelse." Og pludselig kastede hun sig på knæ for den unge mand, greb hans hånd og kyssede den hundrede gange, mens hun lige så ofte i hjerteskærende toner gentog de inderligste bønner om tilgivelse. "Tilgiv," udbrød hun, "tilgiv for din faders askes skyld, tilgiv for den smertes skyld, hvormed jeg bragte dig til verden, for den omhus skyld, hvormed jeg opfostrede dig! Hør det, Himmel, og se det, Jord. Moderen beder sit barn om tilgivelse, og det nægter hende den!"

Forgæves søgte Hamish at standse denne overstrømmende lidenskabelighed ved på det højtideligste at forsikre sin moder, at han fuldstændig tilgav hende det uheldbringende bedrageri, hun havde udøvet imod ham.

"Tomme ord," sagde hun, "ørkesløse forsikringer, som kun bruges for at skjule din hårdnakkede harme! Vil du, at jeg skal tro dig, så forlad øjeblikkelig denne hytte og flyt fra den egn, som hver time gør mere og mere farlig. Gør du det, vil jeg tro, at du har tilgivet mig. Afslår du det, kræver jeg atter måne og stjerner, himmel og jord til vidner på det ubarmhjertige nag, hvormed du forfølger din moder for en fejl, som, hvis den *er* en fejl, udsprang af kærlighed til dig."

"I denne henseende kan du ikke rokke mig, moder," svarede Hamish. "Jeg vil ikke flygte for noget menneske. Om Barcaldine så afsender alle de gælere, som står under hans banner, vil jeg vente dem her, og når du byder mig at flygte, kunne du lige så gerne byde bjerget her at løsne sig fra dets grundvold. Havde jeg været vis på, ad hvilken vej de ville komme hertil, havde jeg sparet dem den umage at opsøge mig, men var jeg gået over

bjerget, var de måske kommet over søen. Her vil jeg afvente min skæbne, og ikke gives der i Skotland en røst, der er stærk nok til at befale mig at gå herfra og skaffe sig lydighed."

"Så bliver også jeg her," sagde Elspat, rejste sig og talte med påtagen ro. "Jeg har set min husbonds død. Mine øjenlåg skal ikke bæve ved synet af min søns fald. Men MacTavish Mhor døde, som det sømmer sig den kække, med sit gode sværd i sin højre hånd. Min søn vil omkomme som oksen, der drives til slagterbænken af den saksiske ejermand, der har købt den for penge."

"Moder," sagde den ulykkelige unge mand, "du har taget mit liv. Dertil har du ret, da du er den, der har givet mig det, men rør ikke min ære! Den er gået i arv til mig fra en række gæve forfædre og tør ikke plettes af mandsgerning eller kvindetale. Hvad jeg vil gøre, ved jeg måske ikke selv, men frist mig ikke yderligere med bebrejdende ord. Du har allerede tilføjet flere sår, end du nogensinde kan læge."

"Det er godt, min søn," svarede Elspat. "Du skal ikke høre flere klager eller indsigelser fra mig. Vi vil tie og afvente, hvad Himlen måtte til sende os."

Solen stod op næste morgen og fandt hytten så tavs som graven. Moderen og sønnen var stået op og syslede hver med sin gerning, Hamish med at pudse sine våben med den største nøjagtighed, men tillige med en mine af den dybeste modfaldenhed; Elspat, der var mere rastløs i sin sjælelige kvide, gav sig i færd med at lave den føde, som den foregående dags sorg havde bevæget dem begge til at undvære i en usædvanlig lang tid, og satte den, da den var færdig, frem på bordet for sin søn med en gælisk digters ord: "Uden daglig føde står bondens

plovjern stille i furen, uden daglig føde bliver krigerens sværd for tungt for hans hånd. Vore legemer er vore trælle, men dog må de næres, hvis vi vil, at de skal tjene os. Således talte i gamle dage den blinde skjald til Fions krigere."

Den unge mand svarede ikke, men spiste af hvad der var blevet sat for ham, som om han ville samle kræfter til, hvad der skulle komme. Da hans moder så, at han havde nydt, hvad han ville, fyldte hun atter det skæbnesvangre bæger øg bød ham det som slutning på måltidet, men han fo'r tilbage med en krampagtig bevægelse, der vidnede om både frygt og afsky.

"Nej, min søn," sagde hun, "denne gang har du ikke grund til at frygte."

"Plag mig ikke, moder," svarede Hamish, "eller kom den giftige tudse i en flaske, og jeg skal drikke, men af dette forbandede bæger og denne sjælen fordærvende drik drikker jeg aldrig mere."

"Som du vil, min søn," sagde Elspat i en stolt tone og begyndte med tilsyneladende stor udholdenhed at varetage de forskellige huslige gerninger, som var blevet afbrudte den foregående dag. Hvorledes det end så ud i hendes hjerte, syntes dog enhver bekymring at være bandlyst af hendes miner og væsen, kun af hendes overdrevne travlhed kunne en skarp iagttager måske have set, at hendes handlinger blev fremskyndet af en eller anden indre grund til pinlig spænding, og en sådan iagttager ville ligeledes have lagt mærke til hvor ofte hun afbrød de stumper af viser og melodier, hvorpå hun nynnede, åbenbart uden at vide, hvad hun gjorde, for hastigt at skotte til døren til hytten. Hvad der end foregik i Hamish's sjæl, så var hans adfærd den stik modsatte af hans moders. Da han

var færdig med at pudse sine våben og havde stillet dem op i hytten, satte han sig udenfor døren og holdt øje med bjerget lige overfor, ligesom den udstillede skildvagt, der venter på en fjendes komme. Middagen fandt ham i den samme uforandrede stilling, og en time efter lagde hans moder, stående ved siden af ham, sin hånd på hans skulder og sagde i en ligegyldig tone, som om hun havde talt om et venskabeligt besøg: "Hvornår venter du dem?"

"De kan først være her, når skyggerne falder langt mod øst," svarede Hamish, "og det endda kun, hvis den nærmeste afdeling, som anføres af sergent Allan Breack Cameron, ved et ilbud fra Dunbarton har fået befaling til at begive sig herhen, hvad der rimeligvis er tilfældet."

"Så gå endnu en gang ind under din moders tag. Nyd for sidste gang af den føde, hun har tillavet. Lad dem så komme, og du skal da se, om din moder er en unyttig hindring på kampens dag. Hvor øvet din hånd end er, kan den dog ikke afskyde disse våben så hurtigt, som jeg kan lade dem. Ja behøves det, er jeg ikke bange for glimtet og knaldet, og mit sigte er blevet anset for sikkert."

"Bland dig for Himlens skyld ikke i den sag, moder!" sagde Hamish. "Allan Breack er en god og klog mand og udsprungen af en god stamme, han kan måske love mig, at vore officerer ikke ville underkaste mig en vanærende straf. Bydes der mig indespærring i fængslet eller død ved bøssen, skal jeg ingen indvendinger gøre."

"Ak, vil du tro deres ord, mit tåbelige barn? Husk på, at Dermids slægt stedse har været sødtalende og falsk, og aldrig så

snart har de fået jernene om dine hænder, før de vil blotte dine skuldre for svøben."

"Spar dine ord, moder," sagde Hamish alvorligt. "Min beslutning står fast."

Men skønt Hamish talte således for at undgå sin moders næsten forfølgende opfordringer, ville han dog i dette øjeblik have fundet det umuligt at sige, hvorledes han ville forholde sig. Kun i en henseende var han bestemt, den nemlig, at han ville afvente sin skæbne, hvilket denne så måtte blive, og ikke forværre den mangel på ordholdenhed, hvori han havde gjort sig skyldig, ved at forsøge på at undgå straffen derfor. Denne selvopofrelse troede han at skylde sin egen og sine landsmænds ære, for hvem af hans kammerater ville for fremtiden blive troet, hvis det antoges, at han havde brudt sit ord og sveget sine officerers tillid? Og hvem andre end Hamish Bean MacTavish ville gælerne beskylde for at have bekræftet og stadfæstet den mistro, som den saksiske general alt for vel vidstes at nære til højlændernes ærlighed? Han var derfor fast bestemt på at afvente sin skæbne. Men om det var hans hensigt at overgive sig fredeligt til dem, der kom for at gribe ham, eller om han agtede ved forstilt modstand at ægge dem til at dræbe ham på stedet, var spørgsmål, som han ikke selv kunne have besvaret. Hans ønske om at få Barcaldine i tale og forklare ham grunden til, at han var udeblevet over den bestemte tid, tilskyndede ham til den første fremgangsmåde. Hans frygt for den vanærende straf og hans moders bitre bebrejdelser opmuntrede kraftigt det sidste og farligere forsæt. Han ville lade tilfældet råde, når det afgørende øjeblik kom, og heller ikke behøvede han at vente længe på det.

Aftenen nærmede sig, bjergenes kæmpestore skygger lagde sig i mørke striber mod øst, mens deres vestlige tinder endnu glødede i højrødt og guld, og vejen, der snor sig om Ben Cruachan, kunne endnu ses tydeligt fra hyttens dør, da en afdeling af fem højlandske soldater, hvis våben blinkede i solen, pludseligt viste sig på det fjerneste punkt, hvor landevejen skjuler sig bagved bjerget. En af dem gik lidt foran de andre fire, der marcherede regelmæssigt og to og to, overensstemmende med krigskunstens forskrifter. Deres bøsser, huer og plaider lod ingen tvivl tilbage om, at de hørte til Hamish's regiment og anførtes af en underofficer, og lige så lidt uvished kunne der være om hensigten med deres komme til Loch Awes bredder.

"De nærmer sig rask," sagde MacTavish Mhors enke. "Jeg gad vide, hvor hurtigt eller langsomt nogle af dem igen vil vende tilbage! Men de er fem, og det er for stor en overmagt i åben kamp. Gå ind i hytten, min søn, og skyd gennem kighullet ved siden af døren. To kan du fælde, før de fra vejen kommer ned på stien, så er der kun tre tilbage, og din fader holdt med min hjælp ofte stand mod et sådant tal."

Hamish Bean tog bøssen, som hans moder rakte ham, men rørte sig ikke fra døren til hytten og bemærkedes snart af soldaterne, hvilket blev klart af, at de lod deres gang gå over til løb, men dog stadig to og to sammen, ligesom koblede mynder, og nærmede sig meget hurtigt. På langt kortere tid, end folk, der havde været mindre fortrolige med bjerge, ville have brugt, havde de forladt landevejen, tilbagelagt den smalle sti og på pistolskudsafstand nærmet sig hytten, ved hvis dør Hamish stod som en stenstøtte med sin bøsse i hånden, mens hans

moder, stående bagved ham og næsten drevet til vanvid af sine voldsomme lidenskaber, i de stærkeste udtryk, fortvivlelsen kunne finde på, bebrejdede ham hans rådvildhed og fejhed. Hendes ord forøgede den bitre harme, der opsteg hos den unge mand, da han så den fjendtlige ivrighed, hvormed hans tidligere kammerater ilede hen imod ham, ligesom hundene hen mod hjorten, når den er blevet nødt til at stå stille. De utæmmede og hævngerrige lidenskaber, han havde arvet efter sine forældre, vaktes af hans forfølgeres formentlige fjendskab, og den tvang, hvori disse lidenskaber hidtil var blevet holdt af hans ædru fornuft, begyndte efterhånden at give efter. Sergenten råbte nu til ham: "Læg dine våben, Hamish Bean MacTavish, og overgiv dig."

"Stå du selv stille, Allan Breack Cameron, og befal dine folk at blive stående, hvis det ikke skal gå os alle galt."

"Holdt, folk," sagde sergenten, men fortsatte selv med at gå fremad. "Betænk hvad du gør, Hamish, og læg din bøsse fra dig. Du kan vel udgyde blod, men ikke undgå straf."

"Svøben, svøben, min søn. Vogt dig for svøben!" hviskede hans moder.

"Vogt dig, Allan Breack," sagde Hamish. "Jeg vil nødig gøre dig skade, men jeg lader mig ikke gribe, med mindre du kan sikre mig mod den saksiske pisk."

"Tåbe," svarede Cameron, "det ved du jo, jeg ikke kan. Men jeg vil gøre alt, hvad jeg formår, og sige, at jeg traf dig på tilbagevejen, og straffen vil da blive let, men du må afgive din bøsse. Fremad folk!"

I det samme løb han til og udstrakte sin arm, som om han ville skubbe bøssen, hvormed den unge mand havde lagt an, til

side. Elspat udbrød: "Skån nu ikke din faders blod for at forsvare din faders arne!" Hamish skød, og Cameron sank død til jorden. Alt dette skete så at sige i et og samme øjeblik; soldaterne styrtede frem og greb Hamish, der, ligesom forstenet over hvad han havde gjort, ikke gjorde mindste modstand, hvorimod hans moder, da hun så soldaterne i begreb med at give hendes søn håndjernene på, kastede sig over dem med et sådant raseri, at to af dem måtte holde hende, mens de andre lænkede fangen.

"Er du ikke en af Gud forbandet skabning," sagde en af folkene til Hamish, "at du har kunnet dræbe din bedste ven, der på hele marchen kun tænkte på, hvorledes han skulle fri dig for straf."

"Hørte du det, moder," sagde Hamish, og vendte sig så meget om imod hende, som hans lænker tillod ham det. Men moderen hverken hørte eller så noget, da hun var faldet som død om på gulvet i sin hytte. Uden at vente, til hun var kommet til sig selv igen, tiltrådte soldaterne næsten øjeblikkelig tilbagemarchen til Dunbarton med deres fange, men fandt det dog nødvendigt at opholde sig en kort tid i landsbyen Dalmally, hvorfra de sendte nogle af indbyggerne efter deres ulykkelige anførers lig, mens de selv henvendte sig til en fredsdommer for at afgive forklaring om, hvad der var sket og udbede sig hans mening om, hvorledes de videre havde at forholde sig. Da forbrydelsen var et brud på krigslovene, pålagdes det dem ufortøvet at bringe fangen til Dunbarton.

Hamish moders afmagt varede længe, måske så meget des længere, som hendes natur, hvor kraftig den end var, måtte være blevet udmattet af den tidligere sindsbevægelse, hvori hun

havde befundet sig i tre hele dage. Omsider vaktes hun af sin bedøvelse af kvindelige stemmer, som, mens de slog hænderne sammen og udbrød i lydelige udråb, sang klagesangen over den døde, mens klanen Camerons sørgemarch fra tid til anden hørtes spillet på en sækkepibe.

Elspat fo'r op, som om hun var blevet vækket fra de døde og ikke klart mindedes, hvad der var foregået for hendes øjne. Der var kvinder i huset, som indsvøbte liget i dets blodige plaid, før det blev båret bort fra det skæbnesvangre sted. "Kvinder," sagde hun, idet hun pludselig fo'r op og afbrød dem i deres sang og deres gerning, "sig mig, hvorfor synger I MacDhonnil Dhus klagesang i MacTavish Mhors hus?"

"Ti, ulvinde, med dit ildevarslende hyl," svarede en af kvinderne, en slægtning af den afdøde, "og lad os gøre vor pligt mod vor elskede frænde! Aldrig skal klagesang være sunget eller sørgemarch være spillet over dig eller din blodtørstige ulveunge! Ravnene skal æde ham i galgen, og rævene og vildkattene sønderrive dit lig på bjerget. Forbandet være den, der ville læse en bøn over dine ben eller føje en sten til din gravhøj!"

"Datter af en tåbelig moder," sagde MacTavish Mhors enke, "vid, at den galge, hvormed du truer os, ikke hører til vor arv. I tredive år hungrede lovens sorte træ, hvis æbler er døde mænds legemer, efter mit hjertes højtelskede husbond, men han døde som en gæv mand med sit sværd i sin hånd og narrede galgetræet for dets håb og dets frugt."

"Således skal det ikke gå dit barn, blodige troldkvinde," svarede sørgekvinden, hvis lidenskabelighed var ligeså stor som

Elspats. "Før solen er gået ned bag Treshornish øerne, skal ravnene slide håret af hans hoved og fore deres reder med det."

Disse ord mindede pludselig Elspat om de tre sidste skrækkelige dages hele historie. Først blev hun stående ubevægelig, som om den dybe sorg havde forvandlet hende til sten, men et minut efter satte hendes stolte og voldsomme sind, idet hun troede sig trodset indenfor sin egen dørtærskel, hende i stand til at svare. "Ja, du skældende heks, min lyshårede dreng dør måske, men det vil ikke være med en hvid hånd. Den er blevet farvet i hans fjendes blod, i en Camerons bedste blod. Glem ikke det, og når I lægger jeres døde i hans grav, så lad det være hans bedste gravskrift, at han fældedes af Hamish Bean, fordi han ville lægge hånd på MacTavish Mhors søn på hans egen tærskel. Farvel! Skammen for nederlag, tab og drab bliver hos den klan, der har lidt den!"

Den dræbte Camerons slægtning opløftede sin røst til svar, men Elspat lod hånt om at fortsætte ordstriden, eller måske følte hun, at hendes sorg sandsynligvis ville overmande hendes evne til at udtrykke hendes forbitrelse; hun havde forladt hytten og gik bort i det klare måneskin.

Kvinderne, der syslede med den dræbtes lig, skyndte sig bort fra deres sørgelige gerning for at se efter hendes høje skikkelse, mens den smuttede bort mellem klipperne. "Gud ske lov, at hun er borte," sagde en af de yngre tilstedeværende. "Jeg ville lige så gerne klæde et lig, når arvefjenden selv – Gud holde sin hånd over os – stod lyslevende for vore øjne, som når Elspat fra Træet er iblandt os. Ja, ja, alt for megen omgang har hun i sine unge dage haft med den Lede!"

"Enfoldige menneske," svarede den kvinde, der havde ført samtalen med Elspat, "tror du, at der gives en værre fjende på eller under jorden end stoltheden og harmen hos en opbragt kvinde som denne blodtørstige heks? Vid, at hun har været lige så fortrolig med blod som tusindfryden på bjerget med dug. Mange gæve mænds død har hun voldt for en ringe urets skyld, de havde tilføjet hende eller hendes, men nu er hendes haser sønderhuggede, da hendes ulveunge som den morder, han er, må få en morders endeligt."

Mens kvinderne talte således med hinanden, idet de holdt vagt over Allan Breack Camerons lig, gik den ulykkelige årsag til hans død sin enlige gang over bjerget. Så længe hun kunne ses fra hytten, pålagde hun sig en stærk tvang for ikke ved nogen som helst forandring i gang eller bevægelser at skaffe sine fjender den triumf at kunne slutte sig til hendes heftige sindsbevægelse, ja fortvivlelse. Hun vandrede derfor snarere med langsomme end med hurtige skridt og syntes ved at holde sig rank på en gang med fasthed at bære den foregående sorg og byde den tilkommende trods, men da hun var kommet dem, der var blevet tilbage i hytten, af syne, kunne hun ikke længere undertrykke det heftige oprør i sit sind. Idet hun trak sin kåbe vildt sammen om sig, standsede hun ved den første bakke, strakte, da hun var kommet op på toppen af den, sine arme op mod den blanke måne, som om hun anklagede himmel og jord for sine sorger, og udstødte skrig på skrig ligesom en ørn, hvis unger er blevet taget ud af dens rede. En lille stund gav hun sin sorg luft i sådanne skrig og styrtede derpå af sted med hastige og, ulige skridt i det frugtesløse håb at kunne indhente de soldater, der førte hendes søn som fange til Dunbarton. Men

hvor overmenneskelig hendes styrke end syntes at være, svigtede den hende dog i denne prøve, og trods alle hendes anstrengelser blev det hende umuligt at opnå sit øjemed.

Ikke desmindre ilede hun fremad med al den hurtighed, hendes udmattede legeme kunne opbyde. Når hun trængte alt for hårdt til føde, gik hun ind i den første, den bedste hytte og sagde, "Giv mig at spise. jeg er MacTavish Mhors enke, Hamish MacTavish Beans moder. Giv mig at spise, så at jeg endnu en gang kan få min lyshårede søn at se." Hendes begæring blev aldrig afslået, om den end i mange tilfælde indrømmedes med et slags kamp mellem medynk og afsky hos nogle af dem, hun henvendte sig til, og hos andre med en tilsætning af frygt. Den del, hun havde haft i at volde Allan Breack Camerons død, der sandsynligvis ville medføre hendes egen søns, var ikke nøje bekendt, men formedelst kendskabet til hendes heftige lidenskaber og tidligere livsvaner tvivlede ingen på, at hun på en eller anden måde havde været skyld i ulykken, og Hamish Bean ansås snarere for sin moders redskab end for hendes medskyldige i det drab, han havde begået.

Denne hans landsmænds almindelige mening gavnede ikke den ulykkelige Hamish synderligt. Da hans kaptajn, den Grønne Colin, kendte sit fødelands sæder og skikke, faldt det ham ikke vanskeligt at få Hamish til at afgive forklaring om de med hans formentlige rømning og underofficerens derpå følgende død forbundne omstændigheder. Han følte den inderligste medlidenhed med en yngling, der således var faldet som et offer for en moders overdrevne og forfærdelige kærlighed, men havde ingen undskyldning at anføre, som kunne fritage den ulykkelige rekrut for den dom, mandstugten

og krigsretten fældede over ham for den forbrydelse, hvori han havde gjort sig skyldig.

Forhøret var ufortøvet blevet optaget og dommen afsagt, og lige så kort var fristen mellem dommen og dens fuldbyrdelse. General *** havde besluttet at gå strengt til værks mod den første rømningsmand, han fik i sin magt, og her var der en, som havde sat sig håndgribeligt til modværge og derved dræbt den befalingsmand, der havde skullet anholde ham. En genstand, der havde egnet sig bedre for straf, ville ikke have kunnet findes, og Hamish dømtes til at henrettes øjeblikkelig. Alt, hvad hans kaptajn kunne udrette ved sine forbønner for ham, var, at han kom til at lide en krigers død, for det havde først været påtænkt, at han skulle henrettes i galgen.

Den værdige præst fra Glenorquhy var i det afgørende øjeblik tilfældigvis i Dunbarton som bisidder i den gejstlige ret og besøgte sit ulykkelige sognebarn i hans fængsel, hvor han vel fandt ham uvidende, men ingenlunde trodsig, og de svar, han fik af ham, mens han talte med ham om religiøse emner, bragte ham til dobbelt at beklage, at en af naturen ren og ædel sjæl var vedblevet at være så vild og udannet.

Da den værdige præst havde forvisset sig om det unge menneskes sande tænkemåde og sindsbeskaffenhed, anstillede han dybe og smertelige betragtninger over sin egen undselighed og frygtsomhed, der på grund af det slette rygte, som klæbede ved Hamish's slægt, havde afholdt ham fra at forsøge på at bringe dette forvildede får ind i den store fold. Men mens den gode sjælehyrde bebrejdede sig sin tidligere fejhed, der havde afskrækket ham fra at udsætte sig selv for fare for måske at frelse en udødelig sjæl, besluttede han ikke

længere at lade sig lede af sådanne frygtsomme hensyn, men ved at henvende sig til officererne at søge at udvirke i det mindste udsættelse, om ikke benådning, for den forbryder, for hvem han på grund af hans lærvillighed og højsindethed nærede en så ualmindelig deltagelse.

Præsten opsøgte derfor kaptajn Campbell i kasernen. Over den Grønne Colins åsyn var der udbredt et mørkt tungsind, som ikke formindskedes, men forøgedes, da den gejstlige havde sagt ham sit navn, sin stand og sit ærinde. "De kan ikke sige mig noget bedre om den unge mand, end jeg er tilbøjelig til at tro," svarede den højlandske officer, "og kan ikke bede mig om at gøre mere for ham, end jeg gerne selv ville og allerede har søgt at gøre. Men det er alt sammen frugtesløst. Generalen er halvt lavlænder og halvt englænder og har ingen forestilling om det høje og sværmerske sind, som mellem disse bjerge ofte bringer ophøjede dyder i forbindelse med store forbrydelser, der dog mindre har deres rod i hjertet, end de er vildfarelser af forstanden. Jeg har endog sagt ham, at han i denne unge mand vil straffe den bedste og gæveste i mit hele kompagni, i hvilket dog alle er gode og gæve, på livet, og forklarede ham, ved hvilken sælsom skuffelse den skyldiges tilsyneladende rømning var blevet foranlediget, og hvor lille del hans hjerte havde haft i den forbrydelse, hans hånd desværre har begået. Hans svar var. "Det er højlandske syner, kaptajn Campbell, der er lige så tomme og ørkesløse som nogen spåmands. En åbenbar rømning ville på den måde kunne undskyldes med en rus og et drab på en foresat lige så let besmykkes under påskud af forbigående vanvid. Eksemplet må gives, og rammer det en mand, der i andre henseender er en god rekrut, vil det kun gøre

så meget des større indtryk." Da dette er generalens urokkelige beslutning," vedblev kaptajn Campbell med et suk, "må De, ærværdige herre, drage omsorg for, at Deres skriftebarn ved daggry er beredt til den store forandring, som vi alle en gang skal undergå."

"Og hvortil Gud berede os alle," sagde præsten, "ligesom jeg ikke skal forsømme min pligt mod denne beklagelsesværdige yngling."

Da solens første stråler næste morgen hilste de grå tårne, som kroner toppen af den ejendommelige og frygtelige klippe, mødte soldaterne af det nye højlandske regiment på paradepladsen i Dunbartons kastel og begyndte, efter at være blevet opstillet, at gå ned ad stejle trapper og smalle stier til den yderste slagbom lige ved foden af klippen. I mellemtiden hørtes sækkepibernes vilde klagelyd afvekslende med trommerne og fløjterne, som spillede ligmarchen.

Den ulykkelige forbryders skæbne vakte i førstningen ikke den almindelige deltagelse i regimentet, som sandsynligvis ville være opstået, hvis han var blevet henrettet for rømning alene. Den stakkels Allan Breacks drab havde givet Hamish's brøde en anden farve, da den afdøde havde været meget afholdt og desuden hørt til en talrig og mægtig klan, af hvilken der var mange i rækkerne, hvorimod den ulykkelige forbryder kun var lidet kendt af sine regimentskammerater og næppe nok i slægt med nogen af dem. For vel havde hans fader udmærket sig ved sin styrke og manddom, men han havde hørt til en opløst klan, som de kaldtes, der ingen høvding havde, som kunne føre dem i kamp. I ethvert andet tilfælde ville det næsten have været umuligt at have fået det til dommens fuldbyrdelse fornødne

mandskab udtaget af regimentets rækker, men de dertil valgte seks mand havde været den afdødes venner og nedstammede, ligesom han, fra MacDhonnil Dhus slægt, og mens de beredte sig til det sørgelige hverv, som deres tjenestepligt pålagde dem, var det ikke uden en vis hårdhjertet følelse af tilfredsstillet hævn. Det forreste kompagni begyndte nu at bevæge sig ud gennem slagbommen og fulgtes af de andre, som efterhånden på adjudantens befaling gjorde holdt og opstillede sig således, at de dannede de tre sider af en aflang firkant med front ind ad. Firkantens fjerde eller tomme side lukkedes af den vældige, høje skrænt, på hvilken kastellet ligger.

Omtrent midt i optoget kom det ulykkelige offer for krigsloven med blottet hoved, bundne hænder og uden våben. Han var ligbleg, men hans gang var fast, og hans øje så klart som nogensinde. Præsten gik ved hans side, og kisten, som skulle modtage hans dødelige levninger, blev båret foran ham. Hans kammeraters blikke var stille, rolige og højtidelige. Det gjorde dem ondt for det unge menneske, hvis smukke skabning og mandige, men tillige ydmyge holdning, så såre han tydeligt havde kunnet ses af dem, havde formildet manges hjerter, ja endog nogles, som havde været påvirkede af hævngerrige følelser.

Kisten blev sat for enden af den hule firkant omtrent to skridt fra foden af skrænten, som på dette sted hævede sig så brat som en mur tre eller firehundrede fod i vejret. Derhen førtes ligeledes fangen, ved hvis side præsten endnu stedse gik og opmuntrede ham til at vise mod og frejdighed, og som det lod, hørte ynglingen med ærbødig andagt på hans ord. Med langsomme og, som det syntes, næsten uvillige skridt trådte

eksekutionskommandoen ind i firkanten og opstilledes lige overfor fangen i omtrent ti skridts afstand. Præsten var nu i begreb med at trække sig tilbage: "Husk på min søn," sagde han, hvad jeg har sagt dig og støt dit håb på det anker, jeg har givet dig. Du vil da bytte en kort og elendig tilværelse her med et liv, hvor du hverken vil finde sorg eller smerte. Er der ellers noget, jeg skal udrette for dig?

Ynglingen så på sine ærmeknapper. De var af guld, måske et bytte, hans fader havde frataget en engelsk officer under borgerkrigen. Præsten tog dem ud af hans ærmer.

"Min moder!" sagde han med nogen anstrengelse; "giv min stakkels moder dem! Se til hende, gode fader, og lær hende hvad hun skal tro om alt dette. Sig hende, at Hamish Bean er gladere ved at dø, end han nogensinde var ved at hvile sig efter den længste dags jagt. Farvel, sir, farvel!"

Den gode mand kunne næppe flytte sig fra det sørgelige sted, hvorfor en officer understøttede ham med sin arm. Da han vendte sit sidste blik mod Hamish, så han ham i live og knæle ved ligkisten. De få, der havde stået omkring ham, havde alle trukket sig tilbage, den skæbnesvangre befaling blev givet, klippen genlød skraldende af knaldet af salven, og idet han faldt forover med et suk, døde Hamish, vist nok næsten uden fornemmelse af den forbigående smerte.

Ti eller tolv mand af hans kompagni trådte derpå frem og lagde med højtidelig ærbødighed deres kammerats levninger i kisten, mens ligmarchen atter blev spillet og kompagnierne rodevis marcherede forbi kisten, for at alle kunne få den påmindelse af det sørgelige syn, som det var bestemt til at give. Regimentet blev derefter ført bort fra pladsen og steg atter op

ad den gamle klippe, mens musikken, som sædvanligt ved sådanne lejligheder, spillede livlige melodier, som om sorgen, eller endog den dybere eftertanke kun skulle bo så kort som muligt i soldatens bryst. Samtidig bar den tidligere omtalte afdeling den ulykkelige Hamish's kiste til hans beskedne grav i et hjørne af kirkegården ved Dunbarton, hvor forbrydere i almindelighed blevet begravet, og her mellem de brødefuldes støv ligger en yngling, hvis navn måske ville have smykket de gæves årbøger, hvis han havde overlevet de skæbnesvangre begivenheder, ved hvilke han var blev drevet til at blive en forbryder.

Præsten fra Glenorquhy forlod Dunbarton straks efter at han havde været vidne til den sidste sørgelige tildragelse. Hans fornuft erkendte retfærdigheden af den dom, der havde krævet blod for blod, og han indrømmede nødvendigheden af, at hans landmænds hævngerrige sind holdtes under en kraftig tvang af samfundslovens stærke tømme, men derfor sørgede han ikke mindre over det enkelte offer. Hvem tør anklage himlens lyn, når det slår ned blandt skovens sønner, men hvem kan andet end bedrøves, når det vælger en ung egs fagre stamme, som tegnede til at blive den dals stolthed, i hvilken den trivedes, til målet for sit knusende sigte? Mens han grublede over disse sørgelige begivenheder, kom han ved middagstid ind i de bjergsnævringer, gennem hvilke han skulle vende tilbage til sit endnu fjerne hjem.

Da han stolede på sit kendskab til egnen, havde præsten forladt alfarvejen for at opsøge en af de kortere stier, som kun benyttes af fodgængere eller af folk, der, som præsten, red på egnens små, men sikre, hårdføre og kloge heste. Den

strækning, han nu tilbagelagde, var i og for sig skummel og øde, men sagnet havde desuden tillagt den overtroens rædsel ved at påstå, at den blev hjemsøgt af en ond ånd ved navn Eloght-dearg, eller Rødkappen, der til enhver tid, men i særdeleshed ved middag og midnat, færdedes i dalen og af fjendskab til menneskene såvel som til de underordnede skabninger anrettede alle de ulykker, som det stod i dens magt at anrette, og opfyldte dem, den ikke kunne skade på anden måde, med rædsom forfærdelse.

Præsten fra Glenorquhy havde modarbejdet mange sådanne overtroiske forestillinger, da de, som han med føje antog, hidrørte fra katolicismen eller vel endog hedenskabets mørke århundreder og ikke burde næres eller tros af kristne i en oplyst tidsalder. Nogle af hans mere hengivne sognebørn fandt, at han alt for ubesindigt modsatte sig deres fædres gamle tro, og kunne, skønt de ærede hans moralske uforfærdethed, ikke lade være at nære og ytre frygt for, at han en gang ville blive et offer for sin forvovenhed og sønderrevet i Rødkappens dal eller på et af de andre øde, uhyggelige steder, hvor han syntes at finde en vis stolthed og fornøjelse i at færdes alene på de dage og timer, hvor de onde ånder antoges først og fremmest at have magt over mennesker og dyr.

Disse sagn randt præsten i hu, og i hans ensomhed formørkede et tungsindigt smil hans kind, mens han overvejede den menneskelige naturs vægelsindighed og tænkte på, at mange kække mænd, hvem sækkepibernes hyl ville have sendt hovedkulds mod fældede bajonetter, ligesom den vilde tyr styrter løs på sin fjende, ville have frygtet for at gå de indbildte rædsler i møde, for hvilke han, der var en fredens mand og i

sædvanlige farer ingenlunde udmærkede sig ved sine nervers styrke, nu uden betænkning udsatte sig,

Mens han så sig om blandt de trøstesløse omgivelser, måtte han indrømme, at de ikke var slet valgt som tilflugtssted for de ånder, der siges at glæde sig ved ensomhed og skummelhed. Dalen var så smal og stejl, at kun middagssolen kunne få plads til at sende nogle få, adspredte stråler ned på den mørke og halvt usynlige bæk, der sneg sig mellem fordybningerne, for det meste i stilhed, men stundom også med en dump rislen mod de klipper og store stene, der syntes at ville standse den i dens løb. Om vinteren eller i den regnfulde årstid var denne lille bæk en skummende strøm af betydelig størrelse, som på sådanne tider havde løsrevet og blottet de vældige klippestykker, der på den tid af året, vi her omtaler, skjulte dens løb for øjet og syntes helt at ville standse den. "Sikkert har denne bjergelv," tænkte præsten, "når et skybrud eller tordenbyge pludseligt har bragt den til at svulme, ofte været skyld i ulykker, som, fordi de har tildraget sig i Rødkappens dal, er blevet tillagt dens virksomhed."

Netop som denne tanke opstod hos ham, hørte han en kvindelig stemme i en vild og dirrende tone udbryde. "Michael Tyrie – Michael Tyrie!" Forbavset og ikke uden frygt så han sig om, og det forekom ham et øjeblik, som om det onde væsen, hvis tilværelse, han havde forkastet, var i begreb med at vise sig til straf for hans vantro. Denne frygt holdt ham dog kun et øjeblik tilbage, ligesom den heller ikke afholdt ham fra i en bestemt tone at svare: "Hvem kalder? Hvem er De?"

"En, som vandrer i elendighed mellem liv og død," svarede stemmen, hvorpå den, der havde talt, en høj kvinde, trådte ud

fra de klippestykker, der havde skjult hende for ham.

Da hun kom nærmere, ville hendes kåbe af lyst tartan, hvori rødt var den fremherskende farve, hendes højde, de lange skridt, hvormed hun gik, og de runkne træk og vilde øjne, der sås under hendes hætte, ikke have gjort hende til en dårlig fremstiller af den ånd, der gav dalen dens navn. Men mr. Tyrie kendte hende straks som kvinden fra træet, MacTavish Mhors enke og Hamish Beans nu barnløse moder. Jeg er ikke vis på, at præsten ikke hellere ville have mødt Rødkappen end den på grund af hendes forbrydelse og jammer så rystende Elspat. Han holdt instinktmæssigt sin hest an og bestræbte sig for at samle sine tanker, mens nogle få skridt bragte hende hen til ham.

"Michael Tyrie," sagde hun, "de tåbelige kvinder i landsbyen anser dig for en gud, vær en sådan for mig og sig, at min søn lever. Sig dette, og jeg vil da ligeledes tro på dig og på den syvende dag bøje mine knæ i dit bedehus, og din Gud skal være min gud."

"Ulykkelige kvinde," svarede præsten, "mennesket slutter ikke pagter med dets skaber som med en skabning af ler som det selv. Tror du at kunne købslå med ham, der skabte jorden og udspændte himlen, eller at du kan byde en hylding og tilbedelse, som i hans øjne fortjener at modtages? Han har fordret lydighed, ikke offer, tålmodighed i de prøvelser, han tilskikker os, i stedet for de forfængelige stikpenge, mennesket byder sin vankelmodige broder i støvet, for at han skal afstå fra sit forsæt."

"Ti, præst!" svarede den fortvivlede kvinde. "Tal ikke til mig med din hvide bogs ord. Elspats slægt hørte til dem, der korsede sig og knælede, når der ringedes med den hellige

klokke, og hun vidste, at gerninger på valpladsen kunne afsones ved alteret. Fordum havde Elspat flokke af geder på klipperne og hjorder af kvæg i dalene og bar guld om sin hals og i sit hår, tykke fletninger som dem, oldtidens helte bar. Alt dette ville hun have overladt præsten, og havde han ønsket en højbyrdig dames smykker eller en mægtig høvdings taske, ville, om de havde været lige så højt på strå som MacAllum Mhor selv, MacTavish Mhor dog have skaffet disse ting til veje, hvis Elspat havde lovet det. Nu er Elspat fattig og har intet at give bort, men den sorte abbed i Inchaffray ville have budt hende at hudflette hendes skuldre og mishandle hendes fødder ved pilgrimsvandringer, og han ville have skænket hende sin tilgivelse, når han havde set, at hendes blod havde flydt, og at hendes kød var blevet sønderrevet. Det var præster, som i sandhed havde magt over de mægtigste. De truede jordens store med ordet i deres mund, dommen i deres bog, skinnet af deres fakkel og klangen af deres hellige klokke. De mægtige bøjede sig for deres vilje og løslod på præsternes bud dem, de havde bundet i deres vrede, og satte den, de havde dømt til døden og efter hvis blod de havde tørstet, uskadt i frihed. De var en mægtig slægt og kunne med føje byde de ringe at knæle, da deres magt kunne ydmyge de stolte. Men I! Mod hvem er I stærke, undtagen mod kvinder, der have gjort sig skyldige i dårskab, og mod mænd, som aldrig have båret sværd. I fordums dage var præsterne som den vinterstrøm, der fylder denne hule dal og ruller disse svære klippeblokke lige så let mod hinanden, som drengen leger med den bold, han kaster foran sig. Men I! I ligner kun sommerbækken, der drejes til side af sivene og

standses af en græstue. Ve jer! for hos jer er der ingen hjælp at hente!"

Den gejstlige havde let ved at indse, at Elspat havde mistet den katolske tro, uden at have fået en anden i stedet, og endnu havde beholdt en uklar, forvirret forestilling om, at der ved hjælp af skriftemål, almisser og bodsøvelser kunne opnås forlig med præsterne, og om disses udstrakte magt, der efter hendes begreber var i stand til, når de blev vundet på behørig måde, endog at udvirke hendes søns frelse. Fuld af medlidenhed med hendes stilling og bærende over med hendes vildfarelser og uvidenhed, svarede han hende med mildhed:

"Ak, ulykkelige kvinde, Gud give jeg lige så let kunne overbevise dig om, hvor du bør søge og er vis på at finde trøst, som jeg med et eneste ord kan forsikre dig, at om Rom og hele dets præsteskab atter stod i deres magts fylde, kunne de dog hverken for gaver eller bod yde dig et gran af hjælp eller trøst i din elendighed. Det smerter mig, Elspat MacTavish, at skulle bringe dig mit budskab."

"Jeg kender det uden din tale," sagde den ulykkelige kvinde. "Min søn er dømt til at dø."

"Elspat," vedblev præsten, "han blev dømt, og dommen er blevet fuldbyrdet."

Den ulykkelige moder vendte sine øjne op mod himlen og udstødte et skrig, der var så forskelligt fra et menneskeligt væsens røst, at ørnen, der svævede højt oppe i luften, svarede på det, som om det havde været dens mage, der havde kaldt.

"Det er umuligt," udbrød hun, "det er umuligt! Menneskene domsfælder og dræber ikke på en og samme dag! Du bedrager

mig. Folk kalder dig hellig. Har du hjerte til at sige en moder, at hun har myrdet sit eneste barn?"

"Gud er mit vidne," sagde præsten, mens tårerne randt ned ad hans kinder, "at stod det i min magt, ville jeg med glæde bringe dig bedre tidender. Men de, jeg bringer, er lige så sikre som de er sørgelige. Mine egne øren hørte dødsskuddet, mine egne øjne så din søns død, din søns begravelse. Min tunge aflægger vidnesbyrd om hvad mine øren hørte og mine øjne så."

Den elendige kvinde slog sine hænder hårdt sammen og rakte dem mod himlen som en krig og ødelæggelse forkyndende sybille, mens hun i afmægtigt, men frygteligt raseri udsendte en strøm af de heftigste forbandelser. "Usle saksiske træl!" udbrød hun. "Lumpne, hykleriske gøgler! Gid de øjne, der roligt så på min lyshårede drengs død, må smelte i deres huler af uophørlige tårer over dem, der er dig nærmest og kærest! Gid de øren, der hørte hans ligklokke, fra nu af må være døve for enhver anden lyd end ravnens skrig og hugormens hvæsen! Gid den tunge, der taler til mig om hans død og min brøde, må visne i din mund, eller, hvad bedre er, gid, når du vil bede med dit folk, den onde må lede dem og give gudsbespottelser i stedet for velsignelser mæle, indtil menneskene flygter forfærdede fra dit åsyn og himlens lyn udslynges mod dit hoved og for stedse standser din forbandende og forbandede røst! Gå bort herfra med dette ønske! Elspat vil aldrig, aldrig mere spilde så mange ord på noget levende menneske."

Hun holdt ord. Fra den dag blev verden en ørken for hende, hvori hun dvælede uden tanke, omhu eller deltagelse for noget, fordybet i sin egen sorg og ligegyldig for alt andet.

Med hendes leve- eller rettere sagt tilværelsesmåde er læseren allerede så bekendt, som jeg er i stand til at gøre ham det. Om hendes død kan jeg intet sige ham. Den antages at være indtruffet flere år efter at hun havde tiltrukket sig min fortræffelige veninde, mrs. Bethune Baliols opmærksomhed. Hendes deltagelse, der aldrig lod sig nøje med en følsom tåre, hvor der var anledning til at vise virksommere velgørenhed, bevægede hende til at gøre forskellige forsøg på at lindre den højst elendige kvindes kår. Men alle hendes bestræbelser kunne kun gøre Elspats udkomme mindre usikkert, en omstændighed, der, skønt den i almindelighed er endog de usleste udskud magtpåliggende, syntes at være en fuldkommen ligegyldig sag for hende. Ethvert forsøg på at få nogen til at blive i hytten og tage vare på hende mislykkedes på grund af hendes yderlige forbitrelse over enhver forstyrrelse af hendes ensomhed, eller frygtsomheden hos dem, som havde ladet sig formå til at bo i hus sammen med den skrækkelige kvinde fra træet. Da Elspat omsider (i det mindste tilsyneladende) var blevet aldeles ude af stand til at vende sig på den usle bænk, der tjente hende til leje, lod mr. Tyries efterfølger af menneskekærlighed to koner våge over eneboersken i hendes sidste øjeblikke, der antoges ikke at kunne være langt borte, for at afværge muligheden for, at hun omkom af mangel på bistand eller næring, førend hun bukkede under for virkningerne af høj alder eller dødelig sygdom.

En novemberaften kom de to koner, der var udset til dette sørgelige hverv, til den usle hytte, vi allerede har beskrevet. Dens elendige beboerske lå udstrakt på sit leje og syntes allerede næsten at være et livløst legeme på det nær, at de vilde,

rastløse øjne rullede i deres huler på en måde, der var skrækkelig at skue, og syntes med harme og forundring at følge de fremmede i deres bevægelser som personer, hvis nærværelse var lige uventet og uvelkommen. De skræmtes af disse hendes blikke, men opmuntrede af hinandens selskab tændte de op, lavede mad og traf andre forberedelser til udførelsen af den dem overdragne gerning.

De blev enige om at skiftes til at våge ved den syge, men ved midnat faldt de, overvældede af træthed, da de havde gået langt den formiddag, begge i søvn, og da de vågnede, hvilket først skete efter flere timers forløb, var hytten tom og den syge borte. Forskrækkede rejste de sig og gik hen til døren, der var lukket med klinken, ligesom om aftenen. De så ud i mørket og kaldte ved navn på den forsvundne. Natteravnen skreg i den gamle eg, ræven peb på bjerget, det hæse vandfald lod sin genlyd høre, men ingen menneskelig stemme svarede. De forfærdede kvinder vovede ikke at søge nærmere, før det blev morgen, da en så affældig skabning som Elspats forsvinden tillige med hendes histories uhyggelige præg afskrækkede dem fra at fjerne sig fra hytten. De blev derfor, slagne af rædsel, hvor de var, og troede snart at høre hendes stemme udenfor og snart, at lyde af en helt anden slags blandede sig med natteblæstens tungsindige sukke og fossens brusen. Stundom raslede det ved klinken, som om en svag og afmægtig hånd forsøgte at løfte den op og de ventede da at se den frygtelige syge træde ind, oplivet af unaturlig styrke og måske i selskab med et væsen, der var endnu skrækkeligere end hun. Omsider blev det morgen, men forgæves ransagede de klipper, dale og krat. To timer efter solens opgang kom præsten selv og lod, da vågekonerne havde

fortalt ham, hvad der var hændt, gøre anskrig og foretage en almindelig og nøjagtig undersøgelse i omegnen omkring hytten og træet. Men forgæves. Elspat MacTavish fandtes aldrig, hverken død eller levende, og lige så lidt blev der opdaget det mindste spor af hendes skæbne.

Meningerne om årsagen til hendes forsvinden var delte. De lettroende antog, at den onde ånd, under hvis påvirkning hun havde handlet, havde bortført hende i levende live; og der gives endnu mange, som på upassende tider kun nødigt går forbi den eg, under hvilken hun efter deres påstand endnu kan ses at sidde, som hun plejede. Andre mindre overtroiske mente, at havde det været muligt at undersøge det nederste af dalen, bunden af søen og hvirvlerne i floden, ville Elspat MacTavish måske været fundet, da intet på grund af hendes sjæls og legemstilstand var naturligere, end at hun tilfældigvis kunne være faldet eller forsætligt have styrtet sig ud på et af disse steder, hvor den visse undergang ventede hende. Præsten havde sin egen mening og troede, at den ulykkelige kvinde i sin utålmodighed over, at der blev holdt vagt over hende, havde ladet sig lede af det samme instinkt, der leder forskellige arter husdyr, og unddraget sig fra sin slægt, for at dødskampen kunne foregå i en eller anden ubekendt kløft, hvor hendes dødelige levninger aldrig ville møde dødeliges øjne. Denne slags instinktmæssig følelse syntes ham at stå i samklang med hendes hele ulykkelige liv og sandsynligvis at have indvirket på hende, da dette nærmede sig sin slutning.

Om "Enken i Højlandet"

Forfatter: Walter Scott (1771-1832).
Org.udgave: *The Highland Widow*, i *Chronicles of the Canongate.* Cadell & Co. Edinburgh 1827.
Denne udgave baseret på: *Den høilandske Enke*, i *Fortællinger fra Canongate*, P. G. Philipsens Forlag, København 1869.
Oversætter: Ludvig Moltke (1805-1872).
Redigeret af: Vivi N. Jensen.
Forside: John Frederic Lewis (1804-1876): *Highland Hospitality* (1832).

ISBN 978-87-7979-859-5

2. ebogsudgave, tidl. udgave ISBN 978-87-7979-088-9.

© 2023 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1: **Lundstikke:** Pind, som stikkes gennem et hul i vognakslen for at forhindre hjulet i at glide af. *Red.anm.*

Note 2: **Min herlige ...:** "My beautiful my brave!", citat fra den skotske præst og digter John Home's (1722-1808) skuespil "*Douglas*". *Red.anm.*

Note 3: **Den gamle kretensiske kriger:** Den kretensiske lejesoldat og digter Hybrias' (ca. 6. årh. f. Kr.) "Sværdsang" har gennem tiden været meget populær i England og Skotland, og er blandt andet sat i musik af Henry Purcell. *Red.anm.*

Note 4: **De røde soldater:** De kongelige tropper.

Note 5: **Den langskødede kofte, som loven havde påtvunget gælerne:** Efter slaget ved Culloden 1745 blev den højlandske dragt forbudt. *Overs.anm.*

Note 6: **Caberfae:** Hjortehovedet, den keltiske betegnelse på den mægtige slægt Sanforts våben.

Note 7: **De fortryllede, gådefulde dyr, der giver olie til lampen:** Højlænderne troede, at sæler er fortryllede prinser